

Terugblik en vooruitblik op de aanpak radicalisering in Gouda

Contactgegevens

juli, 2023.

Nynke Piepers

npiepers@dsp-groep.nl

Maud Pluijm

mpluijm@dsp-groep.nl

Met medewerking van: Tjisse Bosch

Inhoud

Samenvatting	4
1 Inleiding	8
1.1 Doel van het onderzoek	8
1.2 Onderzoeksvragen	9
1.3 Onderzoeksaanpak	9
1.4 Leeswijzer	11
2 Terugblik	12
2.1 Beleid op radicalisering 2019-2022	12
2.2 Aanpak op papier	14
2.3 Aanpak in de praktijk	21
3 Veiligheidsbeeld	35
3.1 Landelijk veiligheidsbeeld	35
3.2 Regionaal veiligheidsbeeld	41
3.3 Lokaal veiligheidsbeeld	43
4 Vooruitblik	49
4.1 Aanbevelingen	49
4.2 Doorontwikkeling	52
5 Conclusie	54
Bijlage 1 beleidsdoelen 2019-2022	57
Bijlage 2 inzichten uit literatuur	60

Samenvatting

Halverwege 2013 werd de gemeente Gouda geconfronteerd met informatie over het vertrek van een aantal jongeren naar Syrië en een groep jongeren die vermoedelijk radicale ideeën in Gouda verspreidde. Sindsdien is door de gemeente een aanpak vormgegeven om radicalisering aan te pakken en te voorkomen.¹ De afgelopen jaren lag de nadruk met name op de aanpak van het jihadisme. Door maatschappelijke ontwikkelingen is er echter een verschuiving gaande waardoor andere vormen van radicalisering en extremisme in opkomst zijn, zoals rechtsextremisme en anti-institutioneel extremisme. Om inzichtelijk te krijgen wat de verschillende ontwikkelingen vragen van de (partners van de) aanpak van radicalisering en extremisme, heeft de afdeling Veiligheid en Wijken van de gemeente Gouda DSP-groep gevraagd onderzoek te doen. Het onderzoek is uitgevoerd tussen januari en juni 2023.

Doel van het onderzoek

We onderscheiden in het onderzoek drie aspecten:

1. Een terugblik: een evaluatie van de radicaliseringsaanpak tussen 2019 en 2022.
2. Een veiligheidsanalyse: een analyse van de huidige ontwikkelingen rondom radicalisering en polarisatie (als voedingsbodem voor radicalisering) binnen de gemeente, de politie-eenheid en op landelijk niveau.
3. Een vooruitblik: aandachtspunten voor de doorontwikkeling van de aanpak.

Focus van de terugblik

De terugblik bestaat uit een beknopte procesevaluatie, waarbij we kijken naar procesafspraken, de uitvoering in de praktijk en de samenwerking. We evalueren daarbij in beginsel het afstemmingsoverleg en de persoonsgerichte aanpak (PGA) radicalisering. Omdat de aanpak van radicalisering vanuit de afdeling Veiligheid en Wijken van de gemeente Gouda de afgelopen vier jaar (2019-2022) ook betrekking had op preventie, komt de preventie zijdelings aan bod.

Om antwoord te geven op de onderzoeksvragen, voerden we documentanalyse uit om zicht te krijgen op de procesafspraken die zijn gemaakt voor het afstemmingsoverleg en de PGA radicalisering. In interviews toetsten we hoe de aanpak in de praktijk verloopt en afwijkt van de procesafspraken.² Om een beeld te krijgen van de ontwikkelingen rondom polarisatie (als voedingsbodem van radicalisering en extremisme), radicalisering en extremisme op landelijk, regionaal en lokaal niveau, maakten we gebruik van trendrapporten, mediaberichten, raadsstukken en interviews.

¹ Notitie lokale (bestuurlijke) aanpak radicalisering en jihadisme Gouda (overheid.nl).

² We spraken met (vertegenwoordigers van): de burgemeester, Gemeente Gouda (afdeling Veiligheid en Wijken en afdeling Sociaal Domein/Maatschappelijk Beleid en de stadsmarinier), Openbaar Ministerie, Politie, Zorg- en Veiligheidshuis Hollands Midden, Reclassering Nederland, Jeugdbescherming West, Gro-Up Jongerenwerk en Bureau NTA.

Terugblik

De afgelopen jaren was radicalisering en extremisme een van de veiligheidsprioriteiten in het Integraal Veiligheidsbeleid (IVB) van de gemeente Gouda. Dit betekent dat op dit onderwerp een aantal pijlers zijn vastgesteld met bijbehorende doelen en acties ten behoeve van het bereiken van die doelen. Hoewel dit beleidskader er lag, komt in dit onderzoek – en de vorig jaar uitgevoerde evaluatie van het IVB – naar voren dat het beleid weinig concreet was en onvoldoende helderheid gaf over wat beoogd werd en hoe interventies daaraan moesten bijdragen. De doelen zijn niet SMART geformuleerd, waardoor het doelbereik niet kan worden vastgesteld. Ook komt uit dit onderzoek naar voren dat medewerkers van de afdeling Maatschappelijk Beleid en van Veiligheid en Wijken niet goed op de hoogte zijn van elkaars beleid en werkzaamheden terwijl integrale samenwerking met name op dit vlak van groot belang is omdat partners in het sociaal domein een belangrijke rol spelen in de aanpak van risicofactoren – denk aan schulden, werkloosheid, sociaal isolement – én een belangrijke signalerende functie hebben.

De afgelopen jaren bestond – en bestaat – het grootste deel van de Goudse casuïstiek uit het monitoren en begeleiden van de terugkeer van uitreizigers. In 2022 hadden 11 van de 13 casussen betrekking op jihadisme – waarvan een deel ging om inwoners die afgelopen jaren zijn uitgereisd. Er ligt een plan van aanpak voor de terugkeer van deze uitreizigers. Dit is een uitgebreide beschrijving wat in welke situatie moet gebeuren, welke ketenpartner wanneer regie heeft en op welke leefgebieden interventies worden ingezet. Dit is over het algemeen een helder en concreet werkproces, dat in de praktijk voor ketenpartners goed werkbaar is. Een belangrijk kritiekpunt waar specifiek terugkeerders met een dubbele nationaliteit mee te maken hebben is het intrekken van het Nederlanderschap. Dit is een landelijk probleem dat voor alle gemeenten geldt die te maken hebben met terugkeerders. Deze interventie wordt ingezet door de IND en valt daarmee buiten de invloedssfeer van de partners van de PGA radicalisering van de gemeente. Het zorgt ervoor dat de re-integratie van terugkeerders (ernstig) wordt bemoeilijkt doordat gemeente en lokale ketenpartners in hun interventiemogelijkheden worden beperkt.

De aanpak van terugkeerders is een specifieke aanpak, maar daarnaast is er ook andersoortige casuïstiek waarbij de betrokkene 'gewoon' in Nederland verblijft. Het gaat in toenemende mate om, met name, rechtsextremisme en anti-institutioneel extremisme. Hier is de afgelopen jaren geen specifieke aanpak op ontwikkeld, grotendeels doordat er nog onvoldoende zicht is op wat deze fenomenen inhouden en wat ze vragen aan interventies.

Over het algemeen valt op dat de (beleids)documenten die er liggen over het afstemmingsoverleg en het casusoverleg – oftewel de PGA radicalisering – zeer algemeen van aard zijn, met een algemene beschrijving van rollen en taken en mogelijkheden voor gegevensdeling. Aan een concrete, praktijkgerichte beschrijving van het werkproces vanaf de signalering van mogelijke radicalisering, het wegen van signalen, de inzet van interventies en het monitoren en afsluiten van een casus ontbreekt het. Hierdoor is het niet helder wat in de praktijk van welke partner op welk moment wordt verwacht, wat belangrijke beslistmomenten zijn (denk aan wel/niet start PGA, wel/niet afsluiten van een casus) én hoe die besluiten onderbouwd genomen kunnen

worden. Gelet op de vele personele wisselingen in de afgelopen jaren bij organisaties die onderdeel uitmaken van de PGA radicalisering en het afstemmingsoverleg, is dit een kwetsbaarheid voor een toekomstbestendige aanpak.

Veiligheidsbeeld Gouda

Hoewel de verschijningsvormen zijn veranderd – van apolitieke naar politieke vormen van het uitdragen van het gedachtengoed - blijkt vanwege de naar verhouding grote omvang en organisatiegraad van de beweging de dreiging vanuit het jihadisme het grootst. In Gouda veronderstellen de partners van de PGA dat er niet zozeer een directe dreiging uitgaat vanuit het jihadisme, maar bestaat volgens hen wel het risico voor verharding bij terugkeerders die in afwachting zijn van het intrekken van hun Nederlanderschap. Omdat de beslissing vaak jaren op zich laat wachten en in de tussentijd de re-integratie (ernstig) wordt belet, zou dit kunnen leiden tot verharding richting de Nederlandse maatschappij bij zowel de betrokkene als zijn of haar omgeving.

Verder is de indruk, zowel landelijk, regionaal als lokaal, dat er in toenemende mate dreiging ontstaat vanuit het rechtsextremisme. Er bestaat volgens de AIVD echter een grote blinde vlek over dit fenomeen, doordat misdrijven worden miskend als zijnde rechtsextremistisch waardoor het lijkt te gaan om incidenten terwijl het wel degelijk gaat om een trend. Rechtsextremisten opereren vaak alleen, maar zijn met elkaar verbonden via virtuele gemeenschappen op internet. Nederland kent veel (zeer) kleine rechtsextremistische organisaties, die worden gekenmerkt door een slechte organisatie, onderlinge verdeeldheid, minimale aanhang en weinig politieke slagkracht. De grootste dreiging vanuit het rechtsextremisme gaat volgens de NCTV uit van het accelerationisme. In Gouda zijn de afgelopen drie jaar een tot enkele casussen geweest van rechtsextremisme. Er is nog weinig zicht op wat de daadwerkelijke omvang is van mensen die extreemrechtse sympathieën hebben of al geradicaliseerd zijn naar het rechtsextremisme. Wel is duidelijk dat er afgelopen jaren met regelmaat leuzen, stickers en hakenkruizen worden aangetroffen op openbare plekken. Maar of het gaat om een klein aantal mensen dat hiervoor verantwoordelijk is of juist een grotere groep, en of het gaat om bewuste acties of om kwajongens streken, is niet duidelijk.

Daarnaast kent rechtsextremisme een grote overlap met complot denken. Inmiddels is het soms lastig om rechtsextremisten te onderscheiden van anti-overheidsextremisten. Er is sprake van een vormloze groep, waarbij onduidelijke, veranderende en gemengde denkbeelden vaak samengaan met persoonlijke grieven en psychische problemen. In Nederland zijn ongeveer twintig (online) agitators, tien- tot vijftigduizend aanhangers die content verspreiden en ongeveer 100.000 ad hoc aanhangers. Zij richten zich tegen de overheid vanuit een fundamenteel wantrouwen, woede en onrechtvaardigheidsgevoel. Een deel van de anti-overheidsextremisten omarmt complottheorieën. Onderzoek laat zien dat ruim een van de vijf Nederlanders gelooft in complottheorieën.

Vooruitblik: aanbevelingen en doorontwikkeling

Het onderzoek resulteert in 13 aanbevelingen voor doorontwikkeling van de aanpak.

1. Ontwikkel concreet, meetbaar, integraal beleid op de aanpak van (polarisatie), radicalisering en extremisme.
2. Ontwikkel een visie gericht op het herstellen en versterken van het vertrouwen van inwoners in de gemeente, gericht op het aanpakken van polarisatie als voedingsbodem voor radicalisering.
3. Investeer in verbinding met sleutelfiguren binnen verschillende gemeenschappen.
4. Investeer in duurzame deskundigheidsbevordering en bewustwording bij professionals.
5. Bepaal met elkaar van welke fenomenen je meer wil/moet weten.
6. Faciliteer informatie-uitwisseling tussen de partners in de aanpak van radicalisering over fenomenen.
7. Investeer in online signalering van radicalisering ten behoeve van fenomenen en signalering van casuïstiek.
8. Investeer in een duidelijke signaleringsstructuur ten behoeve van casuïstiek.
9. Investeer in het opstellen van een concreet werkproces met rollen, taken en verwachtingen.
10. Investeer in gestructureerde weging van signalen.
11. Investeer in actieve evaluaties van casuïstiek ten behoeve van doelbereik.
12. Bepaal als gemeente (i.s.m. ketenpartners) welke interventiemogelijkheden er wel zijn bij dreigende intrekking Nederlanderschap.
13. Bepaal met elkaar criteria voor het monitoren en afsluiten van casuïstiek.

De aanbevelingen houden voor een deel verband met elkaar. Zo zijn stappen die gezet worden voor een duidelijke signaleringsstructuur, de gestructureerde weging van signalen, actieve evaluaties van casuïstiek en het vaststellen van criteria voor het monitoren en afsluiten van casuïstiek, onderdelen die aan bod moeten komen als een concreet werkproces wordt opgesteld. Het is van belang het nog te ontwikkelen beleid regelmatig te evalueren aan de hand van een fenomeenanalyse. Uit zo'n analyse moet blijken in hoeverre bepaalde fenomenen en doelgroepen in het Goudse spelen en te bepalen of nog het juiste wordt gedaan.

Al met al zijn er voldoende aanknopingspunten voor doorontwikkeling van de aanpak én is er bij de professionals die reeds bij de aanpak van radicalisering en extremisme betrokken zijn veel motivatie om aan die doorontwikkeling te werken. Het is van belang om de komende periode in te zetten op het expliciteren, zowel op beleidsniveau als uitvoerend niveau – wat beoogd wordt, met wie en waarom. Dit draagt bij aan de toekomstbestendigheid van de aanpak en zorgt voor een stevige basis om van daaruit gericht en integraal in te zetten op het voorkomen en tegengaan van radicalisering en extremisme.

1 Inleiding

Halverwege 2013 werd de gemeente Gouda geconfronteerd met informatie over het vertrek van een aantal jongeren naar Syrië en een groep jongeren die vermoedelijk radicale ideeën in Gouda verspreidde. Sindsdien is door de gemeente een aanpak vormgegeven om radicalisering aan te pakken en te voorkomen.³ Uit een gemeentelijke notitie van begin 2022 komt naar voren dat de aanpak met name gericht is op (potentiële) jihadisten.⁴ In de periode 2011-2015 zijn meerdere inwoners uitgereisd, waarvan inmiddels twee zijn teruggekeerd. De gemeente zegt hierover: “De aanpak zal zich waarschijnlijk nog verder doorontwikkelen, aangezien er steeds nieuwe ontwikkelingen zijn, nieuwe ervaringen worden opgedaan en nieuwe lessen worden geleerd.”

De afdeling Veiligheid en Wijken van de gemeente Gouda wil meer zicht hebben op hoe de aanpak kan worden doorontwikkeld. Uit gesprekken met professionals uit de gemeente Gouda – die wij spraken in het kader van de Evaluatie van de Kadernota Integraal Veiligheidsbeleid 2019-2022 – blijkt dat doorontwikkeling zeer waarschijnlijk niet beperkt blijft tot jihadisme. Ook verschuivingen naar andere vormen van radicalisering, zoals complotdenkers, anti-institutioneel extremisme en rechts-extremisme, vragen mogelijk in de toekomst aandacht. Dit sluit aan bij de ontwikkelingen die door de Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid (NCTV) en de Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (AIVD) worden waargenomen. In het recent verschenen Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland concludeert het NCTV dat de terroristische dreiging in Nederland veelzijdiger en diffuser is dan een aantal jaar geleden.⁵ De dreiging komt niet overwegend meer vanuit het jihadisme, maar ook vanuit rechts-extremistische hoek en vanuit complottheorieën binnen het radicale anti-overheidsprotest.

1.1 Doel van het onderzoek

De gemeente Gouda wil inzicht in het functioneren van de aanpak van radicalisering en is op zoek naar handvatten om de aanpak door te ontwikkelen zodat deze aansluit bij nieuwe radicale fenomenen en doelgroepen. Daarom heeft DSP-groep tussen januari 2023 en juni 2023 onderzoek gedaan. We onderscheiden in het onderzoek drie aspecten:

- 🕒 Een terugblik: een evaluatie van de radicaliseringsaanpak tussen 2019 en 2022.
- 🕒 Een veiligheidsanalyse: een analyse van de huidige ontwikkelingen rondom radicalisering en polarisatie (als voedingsbodem voor radicalisering) binnen de gemeente, de politie-eenheid en op landelijk niveau.
- 🕒 Een vooruitblik: aandachtspunten voor de doorontwikkeling van de aanpak.

³ Notitie lokale (bestuurlijke) aanpak radicalisering en jihadisme Gouda (overheid.nl).

⁴ Idem.

⁵ <https://www.nctv.nl/onderwerpen/dtn/nieuws/2022/11/07/dreigingsbeeld-nctv-dreiging-in-en-tegen-nederland-veelzijdiger-en-meer-diffuus>.

Focus van de terugblik

De terugblik bestaat uit een beknopte procesevaluatie, waarbij we kijken naar procesafspraken, de uitvoering in de praktijk en de samenwerking. We evalueren daarbij in beginsel het afstemmingsoverleg - waarin signalen worden gewogen - en de persoonsgerichte aanpak (PGA) radicalisering – de daadwerkelijke aanpak van casuïstiek die als radicalisering is geduid. Omdat de aanpak van radicalisering vanuit de afdeling Veiligheid en Wijken van de gemeente Gouda de afgelopen vier jaar (2019-2022) ook betrekking had op preventie, komt de preventie ook – hoewel zijdelings – aan bod.

1.2 Onderzoeksvragen

Terugblik

Op welke fenomenen en/of doelgroepen met betrekking tot radicalisering is de afgelopen jaren (2019-2022) jaren ingezet?

- ⦿ Wat hield de gemeentelijke aanpak vanuit de afdeling Veiligheid en Wijken per doelgroep/fenomeen in?
- ⦿ Welke doelen werden per aanpak beoogd? In hoeverre zijn de doelen bereikt?
- ⦿ Wat zijn succesfactoren en verbeterpunten in de aanpak?

Veiligheidsbeeld

Wat is het huidige veiligheidsbeeld met betrekking tot polarisatie en radicalisering?

- ⦿ Wat zijn op dit moment op gemeentelijk, regionaal en landelijk niveau, binnen het thema radicalisering en polarisatie, de belangrijkste groepen en fenomenen?
- ⦿ In hoeverre wijken deze af van de doelgroepen en fenomenen die in de huidige aanpak van Gouda centraal staan?

Vooruitblik

Welke fenomenen/doelgroepen vragen de komende jaren prioriteit gelet op de gemeentelijke verantwoordelijkheid?

- ⦿ In hoeverre is de huidige gemeentelijke aanpak (of pakket aan maatregelen) toereikend voor deze fenomenen/doelgroepen? Waar ontbreekt het momenteel aan in de aanpak?
- ⦿ Wat is nodig (procesmatig, kennis/kunde) voor de doorontwikkeling van de aanpak?

1.3 Onderzoeksaanpak

We beschrijven per fase (terugblik, veiligheidsbeeld en vooruitblik) welke onderzoek stappen we hebben doorlopen.

Terugblik

- 🕒 **Analyse (beleids)stukken en output gegevens:** we voerden een documentanalyse uit van (beleids)stukken om zicht te krijgen op wat het beleid op het gebied van radicalisering omvat en wat het werkproces van het gemeentelijk afstemmingsoverleg en de PGA radicalisering inhoudt. Op basis hiervan hebben we een formeel kader opgesteld. Dit is ter verificatie voorgelegd aan twee (waarvan één recent is vertrokken) medewerkers van de afdeling Veiligheid en Wijken. Daarnaast vroegen we cijfers op bij het Zorg- en Veiligheidshuis Hollands Midden van het aantal zaken dat tussen 2019 en 2022 in het casusoverleg is besproken en om welke type radicalisering het ging.
- 🕒 **Individuele interviews:** we hielden semigestructureerde interviews met de partners die bij het gemeentelijk afstemmingsoverleg en de PGA radicalisering betrokken zijn. In deze gesprekken blikten we terug op de periode 2019-2022 en wat er goed ging en wat verbeterpunten zijn met betrekking tot de aanpak van radicalisering en extremisme. We hielden 12 interviews met (vertegenwoordigers van):
 - Burgemeester gemeente Gouda
 - Gemeente Gouda (medewerkers afdeling Veiligheid en Wijken en afdeling Sociaal Domein/Maatschappelijk Beleid en de stadsmarinier)
 - Openbaar Ministerie
 - Politie
 - Zorg- en Veiligheidshuis Hollands Midden
 - Reclassering Nederland
 - Jeugdbescherming West
 - Gro-Up Jongerenwerk
 - Bureau NTA

Veiligheidsanalyse

- 🕒 **Analyse trends en ontwikkelingen:** we analyseerden landelijke, regionale en lokale onderzoeken en trendrapporten om een beeld te krijgen van de ontwikkelingen rondom polarisatie (als voedingsbodem van radicalisering) en radicalisering en extremisme. Daarnaast raadpleegden we lokale en regionale krantenberichten om zicht te krijgen op wat zich vanaf 2019 tot heden heeft afgespeeld in Gouda en omgeving op het gebied van polarisatie en radicalisering. Ook raadpleegden we raadsstukken uit die periode.
- 🕒 **Groepsinterview:** we hielden een semigestructureerd groepsinterview met dezelfde partners als met wie we hebben teruggeblikt. Ter voorbereiding ontvingen de deelnemers een notitie waarin we de veiligheidsanalyse hadden beschreven. We gingen met de deelnemers in gesprek over de vraag in hoeverre zij het beeld uit de veiligheidsanalyse herkennen.

Vooruitblik

- 🕒 **Literatuuronderzoek:** we voerden een beknopt literatuuronderzoek uit naar aspecten die van belang zijn in de aanpak en het voorkomen van radicalisering en extremisme. We keken hierbij naar Nederlands- en Engelstalige studies die in de afgelopen vijf jaar zijn verschenen. We maakten gebruik van Google en Google Scholar.⁶
- 🕒 **Opstellen discussienotitie:** we vatten de uitkomsten van voorgaande stappen samen in een discussienotitie. Deze vormde het uitgangspunt voor de focussessie.
- 🕒 **Focussessie:** in een focussessie met een groot deel van de respondenten die ook in voorgaande stappen zijn bevestigd, reflecteerden we op de uitkomsten van het onderzoek. Vervolgens gingen we in gesprek over de vraag welke aanbevelingen de komende jaren prioriteit vragen en welke stappen concreet gezet moeten worden om aan die aanbevelingen invulling te geven.

1.4 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 kijken we terug op de aanpak van radicalisering en extremisme in de periode 2019-2022. Hierin ligt de focus op een procesevaluatie van het afstemmingsoverleg en het casusoverleg (ook wel de PGA radicalisering). Voordat we ingaan op de procesevaluatie, gaan we in paragraaf 2.1 in op het beleid voor de periode 2019-2022. In 2.2 geven we een beschrijving van de aanpak op papier. In 2.3 zetten we theorie af tegen de uitvoering in de praktijk. In hoofdstuk 3 schetsen we het landelijk, regionaal en lokaal veiligheidsbeeld rondom polarisatie (als voedingsbodem van radicalisering), radicalisering en extremisme. In hoofdstuk 4 kijken we vooruit. We lichten in dit hoofdstuk de aanbevelingen toe (4.1.) en geven een terugkoppeling van de doorontwikkeling die de partners van de PGA radicalisering voor zich zien (4.2.). We sluiten het rapport af met een concluderende samenvatting (hoofdstuk 5).

⁶ Zoektermen die we hanteerden waren:

- Aanpak radicalisering
- Aanpak extremisme
- Aanpak rechtsextremisme
- Aanpak linksextremisme
- Aanpak anti-institutioneel extremisme
- Aanpak online radicalisering
- Aanpak gemeente online radicalisering
- Approach right extremism (local government)
- Approach anti-government extremism (local government)
- Approach online radicalization (local government)

2 Terugblik

We starten dit hoofdstuk met een korte terugblik op het beleid op het gebied van radicalisering in de periode 2019-2022. In die periode was radicalisering en extremisme één van de veiligheidsprioriteiten in het Integraal Veiligheidsbeleid (IVB) van de gemeente.

Vervolgens gaan we in op de beknopte procesevaluatie van de aanpak radicalisering in de gemeente Gouda. Hierbij hebben we ons gefocust op het afstemmingsoverleg en de persoonsgerichte aanpak (PGA) radicalisering en daarbinnen in het bijzonder op de aanpak van terugkeerders. Ten behoeve van de procesevaluatie hebben we een formele beschrijving gemaakt van hoe de aanpak op papier staat beschreven (paragraaf 2.2). Vervolgens gaan we in op de vraag hoe de uitvoering van de aanpak de afgelopen is verlopen (paragraaf 2.3). Omdat er een gerichte aanpak is vormgegeven voor de aanpak van terugkeerders, besteden we in de paragrafen expliciet aandacht aan deze aanpak (zie de kaders). De aanpak van terugkeerders is beschreven in een specifiek plan van aanpak.⁷

2.1 Beleid op radicalisering 2019-2022

De aanpak van radicalisering en extremisme was een van de veiligheidsprioriteiten in het Integraal veiligheidsbeleid (IVB) van 2019-2022. In het Integraal veiligheidsbeleid 2019-2022⁸ zijn de volgende doelen geformuleerd:

1. Voorbereid zijn op terugkeerders uit strijdgebieden
2. Monitoren extremistische netwerken op basis van een persoonsgerichte aanpak
3. Tegengaan van polarisatie tussen diverse bevolkingsgroepen en individuen.

Deze drie doelen zijn in de actieplannen 2019-2022 vertaald in vier pijlers:

1. Aanpak radicalisering
2. Tegengaan polarisatie
3. Preventie
4. Voorbereid op terugkeerders

Aan elk van deze pijlers zijn acties gekoppeld (zie bijlage 1). In 2022 heeft er een evaluatie van het IVB plaatsgevonden, waarin onder andere is gekeken wat het doelbereik is in de periode 2019-2021 (en gedeeltelijk 2022) op het thema radicalisering en extremisme. Met betrekking tot de drie algemene doelen kwam in deze evaluatie naar voren dat:

- 🕒 De gemeente een plan van aanpak heeft ontwikkeld voor de terugkeer van uitreizigers en uit de interviews bleek dat dit plan goed tot uitvoering kan worden gebracht. De doelstelling is daarmee behaald.

⁷ Gemeente Gouda. (z.d.). *De voorbereiding op terugkeerders in Gouda*.

⁸ Gemeente Gouda. (2019). *Kadernota Integraal veiligheidsbeleid 2019-2022*.

- ⦿ Het monitoren van extremistische netwerken middels de persoonsgerichte aanpak is een niet concreet en meetbaar doel. Zo is het niet duidelijk wat bedoeld wordt met 'monitoren' en om welke extremistische netwerken het gaat. Ook was het onvoldoende duidelijk op welke manier de persoonsgerichte aanpak ingezet kan worden voor het monitoren van netwerken aangezien dit instrument niet gericht is op het monitoren van fenomenen.
- ⦿ Ook met betrekking tot het derde doel – het tegengaan van polarisatie tussen bevolkingsgroepen en individuen – werd geconcludeerd dat het om een niet concreet en meetbaar doel gaat. Uit het onderzoek bleek dat er behoefte was onder professionals aan het verbreden van de inzet op andere vormen van radicalisering en extremisme dan jihadisme.

In aanvulling op de evaluatie van het IVB 2019-2022, blijkt uit de gesprekken die in het kader van onderhavig onderzoek zijn gevoerd dat voor respondenten het onderscheid tussen de pijlers 'tegengaan polarisatie' en de 'preventie van radicalisering' niet helder is. Polarisation moet worden gezien als een voedingsbodem voor radicalisering, dus door polarisatie aan te pakken, werk je preventief aan radicalisering, aldus respondenten. De pijlers lijken daarmee in feite hetzelfde te beogen. Ook uit de acties in de actieplannen voor beide pijlers, wordt niet duidelijk hoe de pijlers zich tot elkaar verhouden en welke afdeling (sociaal domein of Veiligheid & Wijken) welke rol dient te vervullen. Bovendien blijkt uit de gesprekken dat respondenten de indruk hebben dat het sociaal domein en de afdeling Veiligheid en Wijken op de preventie van polarisatie (en radicalisering) niet altijd goed op de hoogte zijn van elkaars werkzaamheden en langs elkaar heen werken. Dit komt grotendeels doordat het ontbreekt aan een gezamenlijk, integraal beleid.

Daarnaast valt op dat onder de pijler aanpak radicalisering ook preventieve acties worden genoemd, zoals het 'voorkomen van nieuwe aanwas'. Hoe dit zich verhoudt tot de andere twee preventieve pijlers is niet helder.

Verder valt in het algemeen op dat de acties weinig concreet geformuleerd zijn. Het is niet helder hoe precies inhoud wordt gegeven aan de acties, wie daarin een rol hebben en wat met de acties beoogd wordt in relatie tot de algemene doelstellingen uit het Integraal veiligheidsbeleid. Uit gesprekken blijkt dat meerdere respondenten behoefte hebben aan een helder, concreet beleidskader waarin omschreven staat wat er op korte en langere termijn beoogd wordt op het thema radicalisering en extremisme, hoe die doelen behaald gaan worden (door inzet van welke acties), welke partijen daarbij een rol hebben en hoe de samenwerking met onder andere het sociaal domein wordt vormgegeven.

Tot slot blijkt uit de inventarisatie van de beschikbare documenten over de aanpak van radicalisering, dat het met uitzondering van de aanpak van terugkeerders, ontbreekt aan een uitgewerkt werkproces. Het is op basis van de documenten niet volledig helder wie wanneer wat doet vanaf het moment dat er een signaal van mogelijke radicalisering binnenkomt tot het moment dat een casus volledig is afgesloten.

2.2 Aanpak op papier

De aanpak van radicalisering kan worden opgedeeld in vier onderdelen: de signalering van (mogelijke) radicalisering, de weging (of duiding) van die signalen, de daadwerkelijke persoonsgerichte aanpak van radicaliseringscasuïstiek waarbinnen interventies worden ingezet en tot slot het monitoren en afsluiten. We beschrijven de aanpak aan de hand van deze vier onderdelen.

2.2.1 Signalering

De netwerkregisseur speelt een belangrijke rol in de signalering. Zoals beschreven bij 1.2. onderhoudt de netwerkregisseur contact met de islamitische gemeenschap en organiseert overleggen tussen de moskeebesturen, wethouder en de burgemeester.⁹ Dit heeft naast preventie, ook als doel om te werken aan bewustwording binnen gemeenschappen ten behoeve van de signalering van extremisme en radicalisering. Ook het aanbieden van trainingen ten behoeve van het bevorderen van kennis en kunde van professionals moet bijdragen aan de signalering. Tijdens deze trainingen wordt aan professionals onder andere uitgelegd hoe het proces van signalering werkt en waar zij terecht kunnen voor advies.

Ook zorgt de netwerkregisseur voor het aanbrengen van structuur in de wijze waarop signalen over radicalisering worden opgevangen.¹⁰ Signalen kunnen afkomstig zijn van andere gemeentelijke afdelingen, externe organisaties en inwoners. Medewerkers van andere gemeentelijke afdelingen of externe organisaties kunnen signalen inbrengen bij de **casusregisseur** van de aanpak. De casusregisseur is werkzaam voor de gemeente en is betrokken bij de weging van de signalen en voert regie op complexe casuïstiek op het snijvlak van straf en zorg op het gebied van radicalisering, overlastgevend of crimineel gedrag en de realisatie van de persoonsgerichte aanpak.¹¹ De signalen worden gewogen in het **afstemmingsoverleg** (zie volgende stap). Tijdens het afstemmingsoverleg worden ook fenomenen en trends besproken die mogelijk moeten leiden tot aanscherping in beleid. Dit overleg vindt elke 6 tot 8 weken plaats.

Voor het melden van signalen door inwoners zijn afgelopen jaar voorbereidingen getroffen voor het opzetten van een meldpunt in de vorm van een e-mailadres.

⁹ Actieplan 2021 Integraal veiligheidsbeleid (2021); Actieplan 2022 Integraal veiligheidsbeleid (2022).

¹⁰ Gemeente Gouda. (22 januari 2019). *Beantwoording artikel 38-vragen*. [Raadsbrief]

¹¹ Actieplan 2021 Integraal veiligheidsbeleid (2021).

Aanpak terugkeerders

Als bekend is dat een inwoner van Gouda is uitgereisd, wordt elk jaar in het casusoverleg de stand van zaken rondom de casus besproken. Zodra bekend wordt dat iemand terugkeert, wordt de frequentie verhoogd en start een PGA. In het plan van aanpak wordt onderscheid gemaakt tussen gedetecteerde uitreizigers/terugkeerders en ongedetecteerde uitreizigers/terugkeerders.¹² *In het eerste geval is bekend dat iemand terugkeert naar Nederland en keert iemand gecontroleerd terug, in het tweede geval niet en verschijnt iemand onverwachts in Nederland, bijvoorbeeld op Schiphol of in Gouda.*

Voor de aankomst van een terugkeerder in Nederland zijn twee scenario's mogelijk¹³:

1. Gedetecteerd

Als uitreizigers met een Nederlands paspoort zich hebben gemeld bij een consulaat of ambassade in het buitenland, helpt de Nederlandse regering hen om naar Nederland te komen. Onder begeleiding van de Koninklijke Marechaussee worden zij naar Nederland gevlogen, waarna hij of zij wordt aangehouden door de politie. De terugkeerder verblijft in afwachting van de rechtszaak op de terrorismeafdeling van de zwaar beveiligde gevangenis in Vught.¹

2. Ongedetecteerd

Wanneer de terugkeerder ongemerkt naar Nederland is gekomen en plotseling in de openbare ruimte wordt gesignaleerd, wordt 112 gebeld zodat hij of zij kan worden aangehouden. De politie en afdeling Services van de gemeente hebben afspraken gemaakt voor het geval onverwachts een terugkeerder bij de balie van de gemeente staat. De terugkeerder wordt niet tegenhouden door personeel van de gemeente en dient door de politie te worden aangehouden. De afdeling Services informeert vervolgens de casusregisseur radicalisering. De operationeel specialist van de politie is contactpersoon en informeert de contactpersoon OM en houdt de gemeentelijke casusregisseur op de hoogte.

2.2.2 Weging van signalen

Binnengekomen signalen worden besproken door de **weegploeg** (gemeente, politie en Openbaar Ministerie) **tijdens het afstemmingsoverleg**.¹² Dit overleg wordt gefaciliteerd door het Zorg- en Veiligheidshuis (ZVH) Hollands-Midden. De weegploeg analyseert tijdens het afstemmingsoverleg de signalen en beoordeelt met behulp van een duidingstool of een persoonsgerichte, integrale benadering noodzakelijk is voor een subject, en welke partijen en externe casuspartners betrokken dienen te worden. Het afstemmingsoverleg wordt voorgezeten door de gemeentelijke beleidsmedewerker radicalisering.

Op basis van de analyse van de signalen wordt het vervolg bepaald. Hierbij zijn twee mogelijkheden:

1. Het subject wordt geagendeerd voor een casusoverleg (zie volgende stap);
2. De signalen zijn onvoldoende substantieel om het subject te agenderen in een casusoverleg.

¹² Art. 1. Zorg- en Veiligheidshuis Hollands-Midden. (2018). *Convenant Persoonsgerichte aanpak voorkoming radicalisering en extremisme*.

In het tweede geval kan het betekenen dat een casus wel in een ander gremium wordt besproken, bijvoorbeeld in het kader van GGZ-problematiek, of dat iemand door wordt verwezen naar een externe partner.

Gegevensverwerking

Een medewerker van het Zorg- en Veiligheidshuis legt de gegevens die zijn besproken door de weegploeg vast in een digitaal bestand. Dit bestand is separaat van het digitaal bestand ten behoeve van het casusoverleg.

In dit digitale bestand worden de volgende gegevens vastgelegd:

- ④ NAW-gegevens van het subject
- ④ Omschrijving van de signalen
- ④ Naam en contactgegevens van melder die signalen heeft ingebracht
- ④ Analyse van signalen op basis van het referentiekader
- ④ Beslissing om het subject al dan niet te agenderen in het casusoverleg
- ④ Beslissing dat het integraal plan van aanpak is afgesloten

Deze gegevens worden periodiek gecontroleerd op juistheid en volledigheid en worden zo nodig aangepast.

Bij agendering van het subject in een casusoverleg, wordt een kopie van de gegevens uit het bestand overgedragen.

Aanpak terugkeerders

Zodra iemand is aangehouden, verblijft hij of zij in afwachting van een rechtszaak in een gevangenis in Nederland. Tijdens de (preventieve) hechtenis wordt een risicoanalyse gemaakt. Dit vormt de basis waarop de gemeente en haar partners keuzes maken voor een plan van aanpak zodra de uitreiziger weer vrijkomt.¹ De risicoanalyse heeft als doel een inschatting te maken van de veiligheidsrisico's van terugkeer in de (Goudse) samenleving.

Zolang iemand in detentie zit is de casuscoördinator van het OM contactpersoon.

2.2.3 Persoonsgerichte aanpak radicalisering

Zodra een signaal als radicalisering is geduid, wordt een casus geagendeerd tijdens een **casusoverleg** en wordt een persoonsgerichte aanpak (PGA) gestart. De burgemeester wordt hierover geïnformeerd door een medewerker van de afdeling Veiligheid en Wijken. Elke 6 weken wordt een casusoverleg gehouden om de voortgang en aanpak van lopende radicaliseringscasuïstiek te bespreken.

Afspraken over de PGA zijn vastgelegd in het Convenant Persoonsgerichte aanpak voorkoming radicalisering en extremisme van het ZVH Hollands-Midden.¹³

Betrokken partners PGA radicalisering

Bij de persoonsgerichte aanpak radicalisering zijn drie kernpartijen betrokken, te weten de gemeente, Openbaar Ministerie en de politie.¹⁴ Het ZVH Hollands-Midden faciliteert het casusoverleg waarin de PGA wordt besproken en zit het overleg voor. Daarnaast zijn de Raad voor de Kinderbescherming en Reclassering Nederland als convenantpartners, indien noodzakelijk, betrokken bij de aanpak.

Bovengenoemde partijen hebben ieder eigen wettelijke taken en bevoegdheden:

- ⦿ *Gemeenten*: handhaving van de openbare orde op grond van artikel 172 Gemeentewet en wettelijke taken op het terrein van het toegankelijk maken en aanbieden van voorzieningen op het terrein van jeugdzorg, werk en in komen, scholing, uitkeringen en schuldsaneringen.
- ⦿ *Politie*: handhaving van de rechtsorde en verlening van hulp aan hen die deze behoeven op grond van artikel 3 van de Politiewet.
- ⦿ *Openbaar Ministerie*: strafrechtelijke handhaving van de rechtsorde op grond van artikel 124 Wet op de rechterlijke organisatie.
- ⦿ *Raad van de Kinderbescherming*: taken en bevoegdheden volgend uit artikel 238 tweede lid van het Burgerlijk Wetboek Boek 1, in het bijzonder het beschermen van minderjarigen tegen ernstige bedreigingen in hun ontwikkelingen en gezondheid, het optreden ten behoeve van minderjarigen en het op verzoek of uit eigen beweging autoriteiten en instellingen van advies voorzien.
- ⦿ *Reclasseringsinstellingen*: op basis van de Reclasseringsregeling 1995 bijdragen aan de veiligheid van de samenleving door het beheersen van risico's en veroordeelden of verdachten stimuleren gedrag te veranderen en daarmee werken aan het voorkomen van criminaliteit en terugdringen van recidive. De instellingen voeren taakstraffen uit en houden toezicht op maatregelen en andere beslissingen van justitiële instanties. Haar taken bij geradicaliseerde personen worden verricht door een specialistisch landelijk georganiseerd team dat is toegerust om specifieke signalen van radicalisering te herkennen en daarop te acteren.

Niet-convenant partners kunnen indien noodzakelijk voor het opstellen, uitvoeren of monitoren van het integraal plan van aanpak bij de aanpak worden betrokken. Een van die partners is Jeugdbescherming West. Zij komen in beeld als er kinderen betrokken zijn, onder meer als naar aanleiding van onderzoek door de Raad voor de Kinderbescherming kinderen (tijdelijk) onder toezicht zijn geplaatst door de kinderrechter.

Doel van de PGA radicalisering

Zoals in het convenant staat beschreven, is het doel van de PGA tweeledig¹⁵:

¹³ Zorg- en Veiligheidshuis Hollands-Midden. (2018). *Convenant Persoonsgerichte aanpak voorkoming radicalisering en extremisme*.

¹⁴ Art. 2. Zorg- en Veiligheidshuis Hollands-Midden. (2018). *Convenant Persoonsgerichte aanpak voorkoming radicalisering en extremisme*.

¹⁵ Art. 3 Zorg- en Veiligheidshuis Hollands-Midden. (2018). *Convenant Persoonsgerichte aanpak voorkoming radicalisering en extremisme*.

1. Het reduceren van de risico's voor de samenleving die voortvloeien uit radicalisering, extremisme, uitreizen, of terugkeer en het bieden van zorg aan subjecten;
2. Het reduceren van risico's voor de ontwikkeling van minderjarigen als gevolg van radicalisering, extremisme, uitreizen of terugkeer.

Opstellen en uitvoeren integraal plan van aanpak

Voor het bereiken van bovengenoemde doelen wisselen betrokken partijen signalen en/of andere noodzakelijke (persoons)gegevens uit, waardoor tijdens een casusoverleg een **integraal plan van aanpak** kan worden vastgesteld ten aanzien van in Nederland (c.q. Gouda) verblijvende geradicaliseerde personen of personen die dreigen te radicaliseren.¹⁶ Deze aanpak is gericht op het:

- Bevorderen van deradicalisering
- Stimuleren van gedragsverandering
- Beperken van veiligheidsrisico's
- Voorkomen van uitreizen naar een strijdgebied
- Bieden van zorg aan subjecten
- Bieden van hulp aan achterblijvers, indien gewenst

Deelnemers zijn convenantpartners en externe casuspartners die betrokken dienen te zijn bij het plan van aanpak. De deelnemers verstrekken – met inachtneming van de van toepassing zijnde wettelijke kaders - signalen en andere relevante gegevens over de persoon die door de weegploeg in het casusoverleg is geagendeerd.

Indien noodzakelijk kan in het casusoverleg advies worden gevraagd aan de Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid (NCTV) of andere deskundigen met expertise op het gebied van voorkomen en tegengaan van radicalisering en extremisme.

Notificatie van betrokkene

In deze fase wordt de persoon in kwestie ook **genotificeerd** – d.w.z. geïnformeerd over het feit dat hij of zij wordt besproken in een PGA in het kader van signalen van radicalisering en dat er zorgen over hem of haar zijn.¹⁷ Het uitgangspunt is dat iemand genotificeerd wordt 'tenzij'. Dit betekent dat de notificatie alleen kan worden opgeschort tot een later moment als er sprake is van een risico voor de staatsveiligheid, ter voorkoming van beïnvloeding van een strafrechtelijk onderzoek of de bescherming van rechten of vrijheden van anderen. De grond waarop notificatie wordt opgeschort dient te worden vastgelegd en zodra deze grond niet meer van toepassing is moet worden overgegaan tot notificatie.

Gegevensverwerking

Ook in het casusoverleg legt de medewerker van het ZVH Hollands-Midden gegevens vast in een digitaal bestand, separaat van het bestand ten behoeve van de weegploeg. In dit digitale bestand worden de volgende gegevens vastgelegd:

¹⁶ Art. 3 Zorg- en Veiligheidshuis Hollands-Midden. (2018). *Convenant Persoonsgerichte aanpak voorkoming radicalisering en extremisme*.

¹⁷ Art. 11 Zorg- en Veiligheidshuis Hollands-Midden. (2018). *Convenant Persoonsgerichte aanpak voorkoming radicalisering en extremisme*.

- ⦿ NAW-gegevens van het subject
- ⦿ Omschrijving van de signalen
- ⦿ Naam en contactgegevens van melder die signalen heeft ingebracht
- ⦿ Analyse van signalen op basis van het referentiekader
- ⦿ NAW-gegevens en andere relevante gegevens van achterblijvers voor zover dit noodzakelijk is voor de uitvoering van het integraal plan van aanpak
- ⦿ NAW-gegevens en andere relevante gegevens van personen uit het sociale netwerk van het subject, voor zover betrokken of anderszins een rol spelen bij de uitvoering van het integraal plan van aanpak
- ⦿ Beslissing dat het integraal plan van aanpak is afgesloten

Deze gegevens worden periodiek gecontroleerd op juistheid en volledigheid en worden zo nodig aangepast. Bij agendering van het subject in een casusoverleg, wordt een kopie van de gegevens uit het bestand overgedragen.

Externe partners hebben enkel toegang tot het integraal plan van aanpak. Andere informatie wordt uitsluitend aan hen verstrekt voor zover dat noodzakelijk is ten behoeve van de bijdrage en expertise die door de desbetreffende partij moet worden geleverd en voor de verstrekking daarvan toestemming is gegeven door de convenantspartijen. Deze doorverstrekking wordt vastgelegd in het bestand van het casusoverleg.

Aanpak terugkeerders

Tijdens detentie wordt een reclasseringstraject voor de terugkeerder ingezet.¹ Na vrijlating wordt de terugkeerder begeleid door een reclasseringsambtenaar. De casusregisseur onderhoudt contact met de reclasseringsambtenaar en stemt gemeentelijke inzet af. Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI) – die verantwoordelijk is voor de gang van zaken in detentie – initieert een multidisciplinair afstemmingsoverleg om de situatie in detentie te bespreken. Aan dit overleg nemen naast DJI, in ieder geval gemeente en reclassering deel en indien kinderen betrokken zijn Jeugdbescherming West. Daarnaast brengt de gemeente tijdens detentie bezoek aan de terugkeerder om praktische zaken te regelen.

Wanneer de terugkeerder ongedetecteerd, dus onverwachts in Nederland terug is gekeerd, en al voor de rechter is geweest en zijn/haar straf reeds heeft uitgezeten of is vrijgesproken, zet de casusregisseur de gemeentelijke processen in gang en neemt de regie van andere processen op zich.¹

Zodra de casusregisseur ervan op de hoogte is dat iemand daadwerkelijk is teruggekeerd, licht hij het afdelingshoofd Veiligheid en Wijken, de burgemeester en de communicatieadviseur in. De casusregisseur organiseert vervolgens een casusoverleg en houdt regie over de inzet van de andere organisaties en gemeentelijke processen. De gemeentelijke processen betreffen zaken zoals BSN-nummer, huisvesting, inkomen, zorg, kinderen/school, maatschappelijke onrust bij terugkeer, communicatie en beperkende/bestuurlijke maatregelen. Hieronder worden deze processen beschreven.

BSN-nummer

Gemeenten zijn verantwoordelijk voor het inschrijven van mensen in de Basisregistratie persoonsgegevens (BRP). De manier waarop dit geregeld moet worden, hangt af van het feit of iemand voor vertrek al een BSN-

nummer had of niet. Als iemand bij terugkeer geen inschrijfadres heeft en gedetineerd zit, wordt hij of zij ingeschreven in de gemeente van de Penitentiaire Inrichting. De gemeente waar de uitreiziger uit vertrok, blijft verantwoordelijk voor registratie in BRP en de nazorg.

Huisvesting

Voor huisvesting van de terugkeerder zijn afspraken gemaakt tussen gemeente Gouda en woningcorporaties Mozaïek Wonen en Woonpartners. Medewerkers van de afdeling Veiligheid en Wijken met radicalisering in hun portefeuille nemen contact op met de beleidsmedewerker Ruimtelijk beleid en Advies. Zij informeren de woningcorporaties. In overleg met de gemeente wordt een zorg-dakcontract afgesloten met de betrokken terugkeerder.

Inkomen

De terugkeerder kan via het telefoonnummer 140182 een afspraak maken met de gemeentelijke poortwachter voor het regelen van een inkomen. Voor een uitkering is een legitimatiebewijs en huisadres nodig. Bij het ontbreken van een van deze zaken kan rechtstreeks of via de casusregisseur contact worden opgenomen met de gemeente.

Kinderen/school

De casusregisseur zoekt passende scholing voor betrokken kinderen. De school kan een beroep doen op de Stichting School en Veiligheid; zij heeft begeleiders in dienst die de school kunnen begeleiden bij de impact die komst van het kind op de school mogelijk kan hebben.

Maatschappelijke onrust

Huisvesting van een terugkeerder kan impact hebben in de wijk. Zodra de huisvesting voor de terugkeerder bekend is, wordt een risicoanalyse gemaakt. De beleidsmedewerker Veiligheid en Wijken zoekt hiervoor contact met de betrokken wijkagent, de communicatieadviseur van de gemeente, de gebiedsregisseur en de netwerkregisseur. De risicoanalyse is gericht op het veiligheidsgevoel van de omwonenden, maar ook op de veiligheid van de terugkeerder zelf.

Communicatie

De communicatieadviseur van de gemeente is nauw betrokken bij de mogelijke komst van uitreizigers vanwege de te verwachten media-aandacht en de publieksvoorlichting.

Beperkende/bestuurlijke maatregelen

De rechter kan beperkende maatregelen opleggen indien een terugkeerder vrijkomt uit detentie. Ook gemeente en politie kunnen maatregelen in het kader van de Tijdelijke wet bestuurlijke maatregelen terrorismebestrijding opleggen, bijvoorbeeld gebieds- en contactverboden. Het gebruik van bestuurlijke maatregelen wordt besproken in het casusoverleg.

Zorg na detentie

De gemeente waar iemand voor detentie het laatste ingeschreven heeft gestaan, is verantwoordelijk voor nazorg van gedetineerden. De terugkeerder heeft in deze gemeente onder andere recht op een postadres, uitkering en eventuele opvang in nachtopvang. Gemeente Gouda zet zorg op maat in op de leefgebieden. Deze zorg wordt besproken in het casusoverleg en gecoördineerd door de casusregisseur.

Monitoren en afsluiten

In het casusoverleg wordt ook de voortgang van het integraal plan van aanpak gemonitord – en indien nodig bijgesteld. Als tijdens het casusoverleg bij het ZVH wordt besloten dat een casus niet langer in het kader van CTER besproken hoeft te worden, wordt door de deelnemende partners geadviseerd om de casus af te sluiten bij het ZVH.¹⁸ In dit geval wordt de casus niet langer bij het ZVH besproken en afgeschaald naar de gemeente. Dit advies wordt besproken in het eerder genoemde afstemmingsoverleg. De casus wordt binnen het casusoverleg opnieuw gewogen en geduid waarna een advies wordt opgesteld aan de driehoek. De driehoek beslist uiteindelijk of een casus daadwerkelijk wordt afgesloten.

Aanpak terugkeerders

De wijze waarop het monitoren en afsluiten van een casus verloopt is identiek aan andere radicaliseringscasuïstiek. Dit betekent dat de partners van het overleg een advies opstellen waarin ze aangeven waarom een casus afgesloten dient te worden. De beslissing om over te gaan tot afsluiten gebeurt in het afstemmingsoverleg. De casus wordt dan opnieuw gewogen en geduid waarna een advies wordt opgesteld aan de driehoek. De driehoek beslist uiteindelijk of een casus daadwerkelijk wordt afgesloten.

2.3 Aanpak in de praktijk

We volgen net als in de formele beschrijving de fasen signalering, weging, de persoonsgerichte aanpak van casuïstiek en tot slot het monitoren en afsluiten.

2.3.1 Signalering

Wat gaat er goed?

Informatiepositie van de politie

Signalen van (mogelijke) radicalisering zijn afkomstig van de politie. Het basisteam Gouda heeft volgens meerdere respondenten een goede informatiepositie en signalen zijn dan ook regelmatig afkomstig van wijkagenten. Ook zijn signalen soms afkomstig van afdelingen buiten het basisteam, zoals de inlichtingenafdeling. Daarnaast heeft de politie collega's die in geval van incidenten of specifieke gebeurtenissen online meelezen in openbare bronnen en op communicatieplatformen, zoals Telegram. Een groot deel van deze online signalen zijn niet per se strafbaar, maar geeft de politie wel een goed beeld van wat er gaande is. Daarnaast zijn – in mindere mate – signalen afkomstig van de reclassering (bijvoorbeeld tijdens toezicht), jongerenwerk, het OM (bijvoorbeeld tijdens een strafrechtelijk onderzoek naar een niet-CTER gerelateerd strafbaar feit), de jeugdbescherming en van verschillende afdelingen van de gemeente.

¹⁸ Art. 9 Zorg- en Veiligheidshuis Hollands-Midden. (2018). *Convenant Persoonsgerichte aanpak voorkoming radicalisering en extremisme*.

Ook komt het voor dat signalen van buiten de politie bij de politie worden gemeld, bijvoorbeeld door burgers van berichten die zij op Twitter of op Telegram tegenkomen en die zij zorgwekkend vinden. Ook worden af en toe signalen gemeld bij de gemeente, bijvoorbeeld bij de casusregisseur, of bij het Zorg- en Veiligheidshuis die vervolgens in het afstemmingsoverleg worden besproken.

Bewustwording bij professionals

De afgelopen jaren is geïnvesteerd in het aanbieden van trainingen door het Rijksopleidingsinstituut tegengaan Radicalisering (ROR). Met uitzondering van 2020 als gevolg van de coronamaatregelen, zijn in 2019 tot heden trainingen gegeven aan een breed scala aan professionals van het sociaal én veiligheidsdomein.¹⁹ De trainingen variëren van basistrainingen radicalisering en extremisme tot meer gespecialiseerde trainingen, zoals trainingen op het gebied van rechtsextremisme en jihadisme.

Korte lijnen tussen professionals

Over het algemeen zijn de respondenten van mening dat de professionals die bij het afstemmingsoverleg en de PGA radicalisering betrokken zijn, elkaar goed weten te vinden als er signalen zijn. Een respondent gaf aan:

“De partners van het casusoverleg weten elkaar goed te vinden. Er zijn korte lijnen. Waar er voorheen weleens ‘struggles’ waren, zijn die inmiddels verholpen. Het is hierbij wel belangrijk dat je een casusregisseur hebt van de gemeente die goed het contact met alle partners weet te onderhouden.”

En door de korte lijnen worden signalen snel ingebracht en wordt voorkomen dat organisaties signalen intern houden.

Verbinding met gemeenschappen

De netwerkregisseur speelt een belangrijke rol in het onderhouden van contact met gemeenschappen, o.a. ten behoeve van bewustwording en, in het verlengde daarvan, de signalering. De focus lag de afgelopen jaren met name op contact met de Islamitische gemeenschap omdat jihadisme jarenlang zowel landelijk als in Gouda de belangrijkste dreiging vormde (en nog steeds vormt, zie volgend hoofdstuk). Ook de burgemeester van Gouda heeft goed contact met moskeebesturen, wat eraan bijdraagt dat er over het algemeen een goed beeld is van wat er binnen de Islamitische gemeenschap speelt.

De respondenten zijn wisselend tevreden over de inzet van de verschillende netwerkregisseurs in de afgelopen jaren. De manier waarop uitvoering werd gegeven aan deze rol bleek sterk per netwerkregisseur te verschillen. Dit heeft er onder meer mee te maken dat het ontbreekt aan een heldere omschrijving van wat de rol inhoudt en wat van de netwerkregisseur verwacht wordt richting ketenpartners. De netwerkregisseurs wisten doorgaans op laagdrempelige manier contact te onderhouden met onder andere moskeebestuurders en sleutelfiguren uit de wijk. Ook de wijze waarop netwerkregisseurs zich richting professionals en inwoners

¹⁹ In 2019 zijn vier trainingen gegeven, in 2021 vijf trainingen en in 2022 10 trainingen.

positioneren, bleek de afgelopen jaren sterk persoonsafhankelijk. Waar de ene netwerkregisseur zich met name richtte tot de professionals en te weinig zichtbaar was voor inwoners, was dat bij de andere netwerkregisseur meer in balans. Die balans is volgens respondenten erg belangrijk omdat hij of zij voor zowel professionals als inwoners goed bereikbaar moet zijn. Een respondent zei over de laatste netwerkregisseur (die tevens de rol van casusregisseur vervulde²⁰):

“Zij was erg zichtbaar en makkelijk te benaderen, zowel voor ons als voor inwoners. Dat was heel erg fijn.”

Wat kan er beter?

Regelmatische inzet op bewustwording bij professionals

Hoewel de afgelopen jaren, met name in 2022, verschillende basis- en verdiepingstrainingen gegeven zijn aan een breed scala van professionals, vragen de trainingen volgens een aantal respondenten meer opvolging. Een respondent zei hierover:

“Binnen een jaar ga je met trainingen niet voor elkaar krijgen dat mensen meer gaan signaleren. Het is belangrijk om blijvend aandacht te geven voor het onderwerp en het belang van signalering.”

Vanwege de ontwikkelingen rondom (polarisatie,) extremisme en radicalisering en de opkomst van andere verschijningsvormen naast het jihadisme, zoals complotdenkers en anti-overheidsextremisten, is het belangrijk dat met regelmaat het onderwerp geagendeerd wordt onder degenen die bij de aanpak betrokken zijn. Dit is mede gelet op de vele personele wisselingen erg belangrijk.

Daarnaast is het belangrijk om in te zetten op bewustwording bij professionals die niet bij de persoonsgerichte aanpak betrokken zijn maar wel de ogen en oren op straat zijn en daarmee goed zicht hebben op wat er speelt. Respondenten hebben het dan onder andere over medewerkers die direct contact hebben met inwoners, zoals BOA's, medewerkers van het Klantcontactcentrum of medewerkers van Werk en Inkomen. Een respondent gaf aan:

“De gemeente heeft allemaal ambtenaren op straat. Zij zouden actiever te werk kunnen gaan en meer verslag kunnen leggen van wat ze zoal op straat tegenkomen, denk aan stickers en leuzen.”

Deze informatie kan waardevol zijn voor het in beeld krijgen van polariserende ontwikkelingen onder inwoners die vragen om preventieve, integrale inzet om te voorkomen dat deze ontwikkelingen uitmonden in

²⁰ Normaliter wordt de rol van netwerkregisseur en casusregisseur door twee verschillende mensen ingevuld. Echter, de laatste ca. 1,5 jaar heeft de casusregisseur tevens de rol van netwerkregisseur ingevuld, door afwezigheid van een netwerkregisseur. In de tekst wordt daarom soms gesproken over de netwerkregisseur, terwijl in feite het om de casusregisseur ging die de taken van de netwerkregisseur vervulde. Voor de leesbaarheid en voor het verduidelijken welke taken bij de netwerkregisseur horen, hanteren we daarom op die plekken de term netwerkregisseur.

radicalisering en extremisme van inwoners. Dit vraagt echter wel om het samenbrengen van deze informatie en het regelmatig duiden van deze ontwikkelingen om zicht te krijgen en houden wat er binnen de Goudse gemeenschap speelt. Daarnaast kunnen de medewerkers die direct contact hebben met inwoners een belangrijke signalerende functie hebben ten behoeve van het afstemmingsoverleg.

Meer meldingen door professionals

In de gesprekken met zowel politie als gemeente komt naar voren dat zij de indruk hebben dat de afgelopen maanden tot een jaar minder signalen zijn ingebracht. Dit is volgens de respondenten opvallend, omdat zij veronderstellen dat er niet minder casuïstiek is. De verschuiving naar vormen van radicalisering zoals anti-institutioneel extremisme en rechtsextremisme in combinatie met onvoldoende kennis over signalen van die fenomenen, verklaart waarschijnlijk de achterblijvende signalering, aldus respondenten. Dit sluit aan bij voorgaand punt. Een respondent zei hierover:

“We zijn nog zoekende wat we moeten met anti-institutioneel extremisme. Binnen de aanpak zien we niemand die in die hoek past, dus kennelijk signaleren we ze niet. Zolang we de definitie niet duidelijk hebben wat betreft wat we onder anti-institutioneel extremisme verstaan, kunnen we ook niet bepalen over wie we het hebben.”

Een andere respondent zei hierover:

“Sinds corona zijn er andere fenomenen, links, rechts, anti-overheid, die lastiger te signaleren zijn. De signalen van jihadisme waren altijd vrij snel duidelijk, bijvoorbeeld omdat iemand uitgereisd was of dat probeerde. We moeten collega’s alerter maken op nieuwe stromingen. En daarbij moet je ze bewustmaken van wat daadwerkelijk een signaal is. Een omgekeerde vlag ophangen is niet verboden en betekent ook niet dat iemand een aanslag wilt plegen.”

Door minder signalering en daardoor minder casuïstiek die wordt ingebracht in het afstemmingsoverleg en de PGA bestaat volgens een respondent het risico dat de aandacht en het belang voor de aanpak wegebt.

Ontwikkelen meldpunt voor inwoners

Een verbeterpunt dat in een aantal gesprekken naar voren kwam is het gebrek aan een meldpunt voor inwoners bij de gemeente. Afgelopen jaar zijn voorbereidingen getroffen door de voormalig netwerkregisseur voor het opzetten van een meldpunt dat op de website van de gemeente geplaatst wordt met een e-mailadres waar inwoners terecht kunnen met vragen of mogelijke signalen. De concepttekst is gereed, maar is nog in afwachting van een juridisch toets. Een aantal respondenten vraagt zich af of inwoners nu goed weten waar zij terecht kunnen met zorgen over iemand in hun omgeving die mogelijk radicaliseert, waardoor mogelijk signalen worden gemist. Hierbij is het wel belangrijk om ook aandacht te hebben voor de eventuele

ongewenste neveneffecten van een dergelijk meldpunt. Zo moet het geen verkapt meldpunt worden voor burenruzies of dat mensen melding maken omdat ze een hekel hebben aan hun buurman.

Meer verbinding andere gemeenschappen

Zoals hierboven beschreven, hebben de netwerkregisseurs de afgelopen jaren met name ingezet op het onderhouden van contact met de Islamitische gemeenschap. Door de focus van de afgelopen jaren op moskeebesturen kan volgens een respondent ten onrechte de indruk ontstaan dat de dreiging vanuit het jihadisme samenhangt met die moskeeën, bijvoorbeeld doordat de indruk ontstaat bij de buitenwereld dat binnen de moskeeën mensen geronseld worden. Volgens de respondent is het belangrijk om met de Islamitische gemeenschap contact te onderhouden, maar dat geldt net zo goed voor het onderhouden van contact met andere gemeenschappen. Ook andere respondenten geven aan dat het, gelet op de veranderde verschijningsvormen van extremisme en radicalisering, belangrijk is om in te zetten op de verbinding met andere gemeenschappen.

Verder vraagt een respondent zich af of het niet meer voor de hand ligt het contact met gemeenschappen te onderhouden vanuit het sociaal domein in plaats vanuit de afdeling Veiligheid en Wijken. Door contact te onderhouden vanuit de afdeling Veiligheid en Wijken met specifieke gemeenschappen of groepen inwoners bestaat het risico dat het lijkt alsof vanuit die gemeenschappen of groepen inwoners ook daadwerkelijk een veiligheidsrisico uitgaat, terwijl het in feite gaat om het gezamenlijk optrekken met sleutelfiguren ten behoeve van preventie van polarisatie en het signaleren van mogelijke radicalisering.

Online signalering van radicalisering

In alle gesprekken komt aan bod dat een groot deel van radicaliseringsprocessen zich online afspelen (we gaan hier in het veiligheidsbeeld en de vooruitblik verder op in). Alhoewel door een respondent wordt aangegeven dat de politie wel online signaleert, is een andere respondent kritisch en is door een gebrek aan capaciteit bij de politie de inzet op online signalen nog te beperkt. Jongerenwerk heeft een groot online netwerk en signaleren daar ook. Het is echter lastig om te bepalen of jongeren online “ongein uithalen of echt iets doen dat illegaal is”, aldus een respondent.

2.3.2 Weging van signalen

Wat gaat er goed?

Goede basis

Respondenten geven aan dat ze het prettig vinden dat de duiding van signalen is ingebed in een overleg dat regelmatig (eens per zes weken) plaatsvindt. Het is bovendien een gestructureerd overleg. Mochten er buiten het overleg om zaken zijn die een van de partners wil bespreken, dan is het bovendien makkelijk onderling schakelen. Zo geeft de politie aan een vast contactpersoon bij de gemeente te hebben, wat prettig werkt.

Wat kan er beter?

Ontbreken definiëring van nieuwe fenomenen en ongestructureerde weging

Zoals ook bij de signalering aan bod kwam, vraagt de opkomst van andere fenomenen zoals links- en rechtsextremisme en anti-institutioneel extremisme om bepaalde kennis en kunde. Specifieke kennis over de fenomenen en bijbehorende doelgroepen is ook noodzakelijk in het kunnen wegen van signalen. Zoals het citaat op pagina 21 al illustreerde, is het bijvoorbeeld onduidelijk wat men onder 'anti-institutioneel extremisme' verstaat waardoor het lastig is om te bepalen wie tot de groep anti-overheidsextremisten behoort. Enerzijds leidt het ontbreken van definities ertoe dat er weinig zicht op welke ontwikkelingen of fenomenen in Gouda spelen. Anderzijds bemoeilijkt het de weging van concrete signalen om te bepalen of een persoonsgerichte aanpak gestart moet worden. Een respondent zei hierover:

“Soms wordt door ervaring een signaal wel geduid, maar is de definitie niet voor iedereen helder”.

Het wegen gebeurt nu volgens respondenten niet op basis van heldere criteria. Een respondent zei hierover:

“Nu schatten we het gevaar in op basis van ons gezond verstand en ervaring.”

Een andere respondent geeft aan dat er wordt gekeken naar drie punten: of er sprake is van geweldsbereidheid en/of dat geweld gelegitimeerd wordt, of er sprake is van een ideologie en of iemand antidemocratisch is. Maar met name bij andere fenomenen dan het jihadisme is er “nogal eens discussie of en wanneer er sprake is van geweldsbereidheid en een ideologie”, zo gaf een respondent aan.

Hierbij moeten we opmerken dat door een externe partij samen met de gemeente een duidingstool is ontwikkeld die moet helpen bij duiden van het ideologisch aspect. Deze duidingstool wordt echter momenteel nog niet gebruikt en de partners van het afstemmingsoverleg en de persoonsgerichte aanpak moeten nog in het werken ermee getraind worden. Bovendien verlangt het werken met de duidingstool dat alle partners die ermee gaan werken over de nodige kennis beschikken van fenomenen. Het kennisniveau is nog niet geheel op orde, aldus een respondent.

Ongestructureerde 'voor'weging door politie

Zoals in de vorige paragraaf werd beschreven, worden signalen doorgaans gemeld bij de politie. Deze signalen worden eens per maand besproken in een interne regiegroep CTER. Dit is een regiegroep waar verschillende afdelingen en disciplines van de politie aanschuiven, de informatieafdeling, rechercheurs en agenten. In de regiegroep wordt bepaald of de melding dermate zorgwekkend is, dat mogelijk een PGA gestart moet worden. In dat geval meldt de politie het signaal aan voor het afstemmingsoverleg met gemeente en OM.

De weging door de regiegroep werd voorheen gedaan aan de hand van het risicotaxatie-instrument IR46. In de gesprekken met de politie komt naar voren dat dit instrument inmiddels niet meer wordt gebruikt. De reden hiervoor is dat de uitkomsten van het instrument niet volledig gedeeld mochten worden, maar alleen de conclusies. Dit was in de informatiedeling met partners een struikelblok. Daarom wordt de duiding nu gedaan aan de hand van de ervaring van de leden van de regiegroep. Hierin schuilt het risico dat de duiding niet op een gestructureerde manier verloopt en niet resulteert in een onderbouwde afweging, maar gebaseerd is op een 'niet pluis' gevoel. Bovendien is het goed voor te stellen dat factoren door de politie anders worden gewogen dan dat dat bijvoorbeeld door de gemeente wordt gedaan. De politie kijkt immers vooral naar het veiligheidsrisico voor de openbare orde, terwijl de gemeente daarnaast ook kijkt naar de situatie op de leefgebieden en de interventiemogelijkheden vanuit het sociaal domein. Door de 'voor'weging door politie – waar het gros van de meldingen binnenkomt – worden signalen niet ingebracht bij het afstemmingsoverleg die door een integrale duiding samen met gemeente en OM mogelijk tot een andere uitkomst hadden geleid – namelijk dat OM en gemeente wel grond zien voor een PGA radicalisering of andere zorgelijke signalen zien waardoor iemand in een ander gremium besproken moet worden.

PGA en monitoring door politie

In het afstemmingsoverleg worden personen besproken die door één of meerdere van de deelnemende organisaties als mogelijk radicaal of extremistisch worden aangemerkt. Na zorgvuldige weging besluit het afstemmingsoverleg of voor een persoon een PGA wordt gestart. De kans bestaat dat een persoon waarvoor geen PGA is gestart, op basis van eigen afwegingen, toch wordt gemonitord door de politie. De politie legt hiervoor een registratie aan in het eigen systeem. Het is de gemeente bekend dat een aantal inwoners van Gouda stelt dat zij als gevolg van die monitoring nadelige gevolgen hebben ondervonden zoals bijvoorbeeld weigering bij de grens van bepaalde landen. Of dit daadwerkelijk verband met elkaar heeft gaat de reikwijdte van dit onderzoek te buiten. Wel kan in zijn algemeenheid worden opgemerkt dat het van belang is zorgvuldigheid te betrachten bij de verwerking van gegevens over individuele personen. Advies aan de betrokken partijen is om de waarborgen die daaraan moeten bijdragen goed vast te leggen. Zowel voor wat betreft het gezamenlijk proces, als voor de zelfstandige bevoegdheden van iedere partij afzonderlijk.

2.3.3 Persoonsgerichte aanpak radicalisering

Tussen 2019 en 2022 zijn de volgende casussen binnen de PGA radicalisering besproken.

Tabel 2.1 Aantal casussen dat is besproken binnen de PGA radicalisering bij het ZVH Hollands-Midden, tussen 2019-2022, uitgesplitst naar soort fenomeen

	2019	2020	2021	2022
Jihadisme	15	15	11	11
Rechtsextremisme	-	1	3	1
Eco-fascisme	-	-	-	1
Totaal	15	16	14	13

Uit bovenstaande tabel blijkt dat het aantal casussen over de jaren redelijk stabiel is. Dit is grotendeels te verklaren door de grote groep personen die onder het 'jihadisme' zijn geduid en waarvan een aantal zijn uitgereisd.

Wat gaat er goed?

Transparantie richting de betrokkene

Uit meerdere gesprekken komt naar voren dat partners van de PGA transparantie richting de betrokkene over het feit dat hij of zij in het kader van radicalisering wordt besproken in de PGA erg belangrijk vinden. Een respondent gaf aan:

“Er is consensus dat iedereen genotificeerd moet worden, omdat we weten én voelen dat we dat moeten doen.”

Een aantal maanden geleden zijn opnieuw alle casussen tegen het licht gehouden en zijn alle casussen waarin de notificatie was opgeschort alsnog genotificeerd. Wel geeft een respondent aan dat er soms discussie is over hoe, wanneer en door wie iemand genotificeerd moet worden, maar dit wordt niet zozeer als knelpunt ervaren omdat de partners graag maatwerk willen leveren.

De transparantie gaat overigens niet alleen over het notificeren van de betrokkene, maar ook over de aanpak. Dit valt een respondent vooral op in het contact naar terugkeerders. Er wordt volgens haar open gecommuniceerd naar terugkeerders als zaken hun re-integratie bemoeilijken, bijvoorbeeld bij het intrekken van het Nederlanderschap (zie pagina 11).

Overeenstemming over doelen en interventies

Met betrekking tot het hoofddoel dat met een PGA wordt nagestreefd zitten de respondenten op één lijn. In het algemeen gaat het om het inzetten van interventies om te voorkomen dat iemand geen gevaar (meer) vormt voor de samenleving. Hoe dit wordt bereikt, verschilt per casus. Zo zal bij iemand die terugkeert uit detentie – vaak in geval van een terugkeerder – het accent liggen op re-integratie terwijl bij iemand die weinig sociale contacten heeft en online radicaliseert, maar nog geen strafbaar feit heeft gepleegd de nadruk ligt op het vergroten en versterken van het sociale netwerk.

Naast hoofddoelen worden subdoelen gesteld, zoals het regelen van een woning. Aan deze subdoelen worden interventies gekoppeld en een professional/organisatie die de interventie gaat uitvoeren. Uit de gesprekken blijkt dat er over het algemeen consensus is over de subdoelen en de bijbehorende interventies. Er zijn doorgaans geen conflicterende belangen of opvattingen en als er knelpunten zijn in de uitvoering van de interventies, wordt hier transparant over gecommuniceerd.

Onderlinge communicatie

Ook in deze fase zijn de respondenten positief over de onderlinge afstemming. Partners weten elkaar goed te vinden en er is regelmatig contact. Zo is de casusregisseur van de gemeente regievoerder op een casus, maar stemt nagenoeg dagelijks af met de politie. Ook als andere organisaties, zoals de reclassering of de jeugdbescherming, in contact staan met de betrokkene, geven zij regelmatig terugkoppeling aan de andere partners.

Stevige aanpak terugkeerders

Over het algemeen zijn de respondenten positief over de specifieke aanpak die voor terugkeerders is ontwikkeld. Het plan van aanpak is voor de respondenten helder en ten tijde van het opstellen met alle ketenpartners besproken. Hierdoor zijn de partners goed op te hoogte van hun rollen en taken.

Wat kan er beter?

Beoordelen doelbereik

Of de hoofddoelen en bijbehorende subdoelen worden bereikt hangt af van verschillende factoren, onder meer of het lukt om met de betrokkene in contact te komen en of hij of zij wil meewerken aan interventies en of er geen externe belemmerende factoren zijn (zoals het intrekken van het Nederlanderschap, zie verderop). Echter, in de huidige werkwijze wordt niet systematisch per (sub)doel in kaart gebracht hoe een interventie moet bijdragen aan het bereiken van een doel (doel-interventie relatie) of een doel wordt bereikt en wat daarin eventueel belemmerende factoren zijn. Het ontbreekt volgens respondenten aan 'actieve evaluaties' van een aanpak. Dit leidt ertoe dat in de gesprekken op de vraag in hoeverre het lukt om de gestelde subdoelen te bereiken het vooral over indrukken gaat van respondenten, zonder dat die indrukken concreet onderbouwd worden.

Informatiedeling

Het TER-team (Terrorisme, Extremisme en Radicalisering-team) van de reclassering heeft onder andere een adviserende taak richting het OM en de rechtbank als iemand verdacht wordt van een terroristisch misdrijf. In de rapportages van het TER-team staan onder andere duidingen van gesprekken die theologen met de betrokkene hebben gehad. Echter, omdat het TER-team aan de rechtbank of het OM adviseert ten behoeve van de strafzaak, kan het rapport niet met de partners van de PGA gedeeld worden. Dit wordt met name door de politie als belemmering ervaren omdat deze rapportages waardevolle informatie bevatten die kan helpen om beter in te schatten met wie men te maken heeft zodra de betreffende persoon vrij komt. Dit neemt echter niet weg dat het OM – als opdrachtgever van een adviesrapport – wel informatie kan delen. Het is volgens meerdere respondenten daarom van belang om te kijken wat er wél mogelijk is in de informatiedeling.

Uitbreiding buiten standaard partners

Een respondent geeft aan dat er nog meer gekeken kan worden welke partners – buiten de convenantpartners van de PGA – een bijdrage kunnen leveren aan de inzet van interventies. Er kan volgens haar nog meer

gekeken worden welke partner ook een rol kunnen spelen bij de uitvoering van interventies, bijvoorbeeld medewerkers van het sociaal team of van de afdeling Werk en Inkomen. Wat dit betekent voor de informatiedeling vraagt hierbij wel verdere uitwerking, aldus de respondent.

Beperking aanpak door intrekken Nederlandschap

In meerdere gesprekken wordt het intrekken van het Nederlandschap door de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND) van het Ministerie van J&V als een zware beperking ervaren voor de PGA (dit geldt overigens niet alleen in Gouda maar ook in andere gemeenten). De IND kan dit doen als iemand onherroepelijk is veroordeeld voor een terroristisch misdrijf en iemand een dubbele nationaliteit heeft. Volgens een respondent “zorgt het intrekken van het Nederlandschap ervoor dat alles misgaat.” Het duurt doorgaans een aantal jaar voordat het proces rond is. In de tussentijd worden interventies die op gemeentelijk niveau moeten worden ingezet op pauze gezet of niet opgestart. Zo werd in een casus urgentie beloofd voor een woning aan een mevrouw – zodat haar dochter ook weer bij haar kon wonen – maar omdat het intrekken van haar Nederlandschap dreigt wordt de urgentie niet afgegeven.

Het intrekken van het Nederlandschap wordt door respondenten gezien als discriminerend. Ondanks het vaak harde werken van de terugkeerders na detentie om hun leven weer op de rit te krijgen, wordt hen die kans ontnomen. Het staat haaks op de rehabilitatie en re-integratie waar doorgaans naar gestreefd wordt na detentie. Bovendien komt slechts een beperkt aantal personen voor de maatregel in aanmerking komt, omdat er maar weinig een dubbele nationaliteit hebben. Degenen zonder dubbele nationaliteit, komen er niet voor in aanmerking terwijl dat “soms veel ergere casussen zijn”, aldus een respondent.

Bovendien kan de (dreigende) intrekking en de beperkingen die dit oplevert voor de re-integratie, zorgen voor een verharding richting de Nederlandse maatschappij en een verhoging van de veiligheidsrisico's, doordat de betrokkene lang moet afwachten in grote onzekerheid. “Het bevestigt en versterkt de grieven die tot radicalisering hebben geleid”, aldus een respondent. En dit geldt overigens niet alleen voor de grieven bij de betrokkene zelf, maar kan ook leiden tot verharding bij personen binnen zijn of haar netwerk.

Jeugdbescherming West geen convenantpartner

In het Convenant Persoonsgerichte aanpak voorkoming radicalisering en extremisme van het ZVH is vastgelegd welke organisaties convenantpartners zijn en zodoende op basis van het convenant mogen aansluiten bij het casusoverleg en informatie mogen delen. Alhoewel Jeugdbescherming West met regelmaat aansluit bij de casusoverleggen, behoort het niet tot een van de convenantpartners. In de gesprekken blijft het onduidelijk of en welke aanvullende samenwerkingsafspraken er zijn gemaakt tussen het ZVH en Jeugdbescherming West waarin het delen van informatie met en door Jeugdbescherming West zijn vastgelegd.

2.3.4 Monitoren en afsluiten

Wat gaat er goed?

Binnen het werkproces is vastgelegd dat als het afsluiten van een casus wordt overwogen – d.w.z. niet langer binnen de PGA radicalisering én het afstemmingsoverleg wordt besproken – er een advies wordt uitgebracht aan de driehoek. Dit advies wordt doorgaans door de driehoek overgenomen.

Wat kan er beter?

Geen eenduidige definitie en invulling van monitoren

Uit de gesprekken komt naar voren dat er tussen respondenten verschillend wordt aangekeken tegen wat monitoren inhoudt. Waar voor de ene professional monitoren in feite al tijdens de persoonsgerichte aanpak gebeurt en betekent dat er constant een vinger aan de pols wordt gehouden, betekent dat voor de ander dat er wordt afgeschaald van een 'actieve' fase waarin interventies worden ingezet op basis van een plan van aanpak naar een 'passieve' fase waarin iemands verdere ontwikkeling in de gaten wordt gehouden of een ultieme poging wordt gedaan informatie los te krijgen.

Binnen de PGA radicalisering wordt er niet gemonitord, blijkt uit de gesprekken, maar dat gebeurt binnen het gemeentelijk afstemmingsoverleg. In dat geval wordt de casus bij het ZVH afgesloten en alleen nog binnen het afstemmingsoverleg door gemeente, politie en OM besproken. Wat het monitoren binnen het afstemmingsoverleg in de praktijk betekent, komt in de gesprekken niet duidelijk naar voren omdat er verschillende opvattingen zijn over wat monitoring betekent. Zo kan het inhouden dat de gemeente of politie nog gesprekken voert met de betrokkene.

Geen vaste criteria voor overgaan tot monitoren

Er zijn geen criteria vastgesteld aan de hand waarvan bepaald wordt of en wanneer een casus moet worden afgeschaald naar monitoring. Dit kan ertoe leiden en heeft er volgens respondenten in het verleden toe geleid dat casussen erg lang in de persoonsgerichte aanpak worden gehouden zonder dat daar onderbouwing voor gegeven kon worden. Een respondent merkt op dat partners soms terughoudend zijn om af te schalen naar monitoren uit angst dat er dan alsnog iets misgaat. De respondent zei hierover:

“De lijst met subjecten in de PGA in Gouda is vrij lang, langer dan in andere gemeenten. Dat komt deels door de relatief grote groep uitreizigers, maar ik vind dat we secuurder moeten zijn wie we op de lijst laten staan. We missen criteria maar er heerst mogelijk ook angst, men denkt ‘wat als je afschaalt en er gebeurt vervolgens iets?’”

Onduidelijke juridische grondslag

Op het moment dat wordt overgegaan tot monitoren, wordt een casus bij het ZVH afgeschaald. Dit betekent in feite dat de PGA radicalisering van het ZVH stopt en de casus alleen nog in het afstemmingsoverleg wordt besproken door gemeente, politie en OM. Als iemand formeel niet meer in de PGA radicalisering van het ZVH

zit en daarmee het Convenant Persoonsgerichte aanpak voorkoming radicalisering en extremisme van het ZVH niet meer van toepassing is, is het onduidelijk op welke juridische grond er nog contact wordt onderhouden met de betrokkene door een van de partners van het afstemmingsoverleg en op grond waarvan zij eventueel informatie uitwisselen.

2.3.5 Samenwerking

Naast de succesfactoren en verbeterpunten die per fase aanbod zijn gekomen, zijn we in het onderzoek ook ingegaan op hoe de samenwerking verloopt. We hanteren daarbij zes elementen waarvan uit de literatuur²¹ bekend is dat die bepalend zijn voor een goede samenwerking:

1. *Het samenwerkingsverband*

De juiste netwerkpartners werken samen om de doelen te bereiken. Er zijn goede samenwerkingsrelaties met de andere partners die betrokken zijn bij de aanpak.

2. *Goede samenwerkingsafspraken*

Er is overeenstemming over de doelen, de doelgroep en de beoogde resultaten met de samenwerking. Er zijn heldere afspraken gemaakt over taken, verantwoordelijkheden, bevoegdheden en overlegstructuur binnen de samenwerking.

3. *Sterke samenwerkingscultuur*

Netwerkpartners delen een gevoel van urgentie en zijn bereid duurzaam te investeren in de samenwerkingsrelatie.

4. *Gezonde relaties*. Relaties tussen netwerkpartners kunnen worden verstoord door verschillen in cultuur, achtergronden en persoonlijkheden. Om dit te voorkomen is het van belang om gezonde relaties tussen netwerkpartners te bevorderen. Zes kenmerken zijn bepalend voor goede relaties: gelijkwaardigheid, respect, vrijheid, verantwoordelijkheid, transparantie en vertrouwen.

5. *Regie en continuïteit*. De sturing en coördinatie van de samenwerking is belegd en gewaarborgd. De sturing en coördinatie is gericht op het faciliteren en versterken van de samenwerking.

6. *Informatie-uitwisseling*. De informatie-uitwisseling is praktisch geregeld en niet in strijd met privacywetgeving. Bij het inrichten van de werkprocessen is expliciet aandacht besteed aan het beperken van administratieve last en vergadertijd van professionals.

Net als in voorgaande paragrafen, maken we onderscheid tussen wat er goed ging en wat er beter kan op het vlak van samenwerking.

²¹ Provan, K.G., Kenis, P. (2007). Modes of network governance: structure, management and effectiveness. *Journal of Public Administration and theory*, 229-252; Van Delden, P. (2009). Samenwerking in de publieke dienstverlening. Ontwikkelingsverloop en resultaten. Delft/Zutphen: Eburio; Luna-Reyes L.F & Andersen, D.F. (2007). Towards an Theory of Interorganizational Collaboration: Generic structures of Cross-Boundary Requirement Analysis; Gray, B. (1985). Conditions facilitating Interorganizational Collaboration. *Human Relations*, 38 (10), 911-936; Kenis (2011). Samenwerking in theorie. In: Van Leeuwen et al. Tussen institutioneel aanbod en organische vraag. Almere/Baambrugge: De Jeugdzaak.; Licht, H. (2016). Netwerkgeregule: samenwerken in en tussen organisaties. Scriptum.

Wat gaat er goed?

Over verschillende elementen van de samenwerking zijn respondenten positief. Zo geven zij aan dat over algemeen de juiste ketenpartners standaard aan tafel zitten. Bovendien is er flexibiliteit in het betrekken van niet-convenant partners bij de aanpak indien gewenst of/en noodzakelijk. Verder zijn respondenten over het algemeen positief over de mate waarin er overeenstemming is over de doelen, doelgroepen en de beoogde aanpak per casus. Er lijkt in de praktijk weinig sprake te zijn van tegengestelde belangen die de aanpak van casuïstiek beïnvloeden.

Uit de verschillende gesprekken komt naar voren dat de respondenten allemaal een gevoel van urgentie en gezamenlijk belang ervaren bij de aanpak van radicalisering en extremisme. Dit blijkt met name uit het feit dat de respondenten de aanpak willen doorontwikkelen zodat beter ingespeeld kan worden op de verschillende fenomenen en doelgroepen waar men landelijk en in Gouda mee te maken heeft of mogelijk gaat krijgen (zie ook het volgend hoofdstuk). Ook zien respondenten het belang in van een goede samenwerking met de verschillende betrokken partners en zien zij de noodzaak in om, gelet op de vele personele wisselingen, de samenwerking opnieuw te bestendigen en verstevigen.

De partners die al langere tijd met elkaar werken hebben over het algemeen het gevoel dat zij binnen het afstemmingsoverleg en de PGA open met de ketenpartners kunnen communiceren over hoe de aanpak verloopt. Ook is er onderling vertrouwen dat men zijn rollen en taken invult zoals wordt beoogd. Omdat nog niet alle partners lang bij de aanpak betrokken zijn, is het lastig voor respondenten om over de samenwerking met die partners uitspraken te doen.

De casusregie ligt in de praktijk bij de casusregisseur van de gemeente. De vorige casusregisseur was volgens respondenten erg kundig en werkte *outreaching* waardoor zij goed in verbinding stond met de verschillende ketenpartners en de samenwerking wist te verbeteren. Aan het eind van ons onderzoek is de nieuwe casusregisseur in zijn functie gestart. Door de eerder genoemde personele wisselingen, was er minder continuïteit in de regie op casuïstiek.

Wat kan er beter?

Meerdere respondenten brengen in de gesprekken naar voren dat de samenwerking met het sociaal domein kan worden verbeterd. Dit geldt met name voor de interne samenwerking binnen de gemeente. Uit de gesprekken blijkt dat de verschillende afdelingen niet altijd goed op de hoogte zijn van elkaars werkzaamheden, waardoor het risico bestaat dat er langs elkaar heen gewerkt wordt.

Zoals eerder aan bod kwam, ontbreekt het nog aan eenduidige definities van de relatief nieuwe fenomenen en doelgroepen waar men landelijk, regionaal en lokaal mee te maken krijgt. Hierdoor is het nog niet duidelijk wie tot een doelgroep behoren, waardoor gerichte inzet op die doelgroepen nog ontbreekt. Dit geldt in feite voor alle vormen van radicalisering en extremisme anders dan jihadisme.

Ook met betrekking tot de beoogde aanpak is er nog weleens discussie, blijkt uit de gesprekken. Zoals eerder beschreven ontbreekt het momenteel aan vaste criteria op basis waarvan iemand geduid wordt – zowel binnen het afstemmingsoverleg en casusoverleg als tijdens de ‘voorweping’ binnen de regiegroep van de politie. Hierdoor bestaat het risico dat een signaal geduid wordt op basis van onderbuikgevoelens, zonder dat systematisch beargumenteerd kan worden hoe tot die duiding is gekomen. Bovendien ontbreekt het daardoor aan een soort ijkpunt op basis waarvan op een later moment bepaald kan worden of de situatie van de betrokkene is verbeterd of verslechterd. Er is echter wel een duidingstool ontwikkeld voor de Goudse aanpak, die tot meer eenduidigheid in de duiding moet leiden.

Daarnaast zijn er geen vaste criteria voor het monitoren en afsluiten van een casus. In welke gevallen monitoring moet worden overwogen, hoe lang de monitoring mag duren, wat de monitoring inhoudt en door wie dat wordt gedaan, is niet vastgelegd. Hetzelfde geldt voor het afsluiten van een casus. Hierdoor ontbreekt het aan houvast voor de partners van de PGA voor het weloverwogen afschalen van een casus. En dit heeft tot gevolg dat een casus langdurig in de aanpak wordt gehouden, zonder dat daarvoor gefundeerde argumenten gegeven kunnen worden.

Hoewel men over het algemeen positief is over de duidelijkheid rondom rollen en taken, wordt opgemerkt dat door de vele personele wisselingen bij de verschillende ketenpartners het risico bestaat dat kennis wegvalt en men elkaar minder goed weet te vinden. Het is daarom volgens respondenten belangrijk dat de afspraken over rollen, taken en verantwoordelijkheden vastliggen en dat ook wordt vastgelegd waarom wie wat doet binnen een aanpak van een casus. Dit is nog een punt van verbetering. De beschrijving van rollen, taken en verantwoordelijkheden is opgenomen in het Convenant Persoonsgerichte aanpak voorkoming radicalisering en extremisme van het ZVH, maar is beperkt tot een algemene beschrijving. Een werkproces waarin is vastgelegd wat van welke partners op welk moment in het werkproces concreet verwacht wordt ontbreekt. Ook met betrekking tot de informatie-uitwisseling zijn er enkele knelpunten. In de voorfase, voordat is besloten dat een PGA gestart wordt, is het volgens sommige respondenten lastig om informatie uit te wisselen omdat er onduidelijkheid is over wat mag en wat niet. Op basis van het Convenant Persoonsgerichte aanpak voorkoming radicalisering en extremisme van het ZVH is het wel mogelijk om binnen het afstemmingsoverleg – of weegploeg zoals het in het Convenant heet – signalen te analyseren. Welke informatie in dat kader mag worden uitgewisseld, is niet gespecificeerd.

Zodra er sprake is van een casus en een PGA gestart wordt, verloopt de informatie-uitwisseling doorgaans goed, aldus respondenten. Er zijn vanaf dat moment voldoende mogelijkheden om informatie uit te wisselen, mede doordat afspraken hieromtrent zijn vastgelegd in het Convenant Persoonsgerichte aanpak voorkoming radicalisering en extremisme van het ZVH. Wel wordt opgemerkt dat niet altijd alle informatie beschikbaar is. Zoals we eerder beschreven, kan bijvoorbeeld een adviesrapport van de reclassering niet gedeeld worden met de partners van de PGA terwijl dit waardevolle informatie bevat. Ook wordt soms de informatie van de AIVD gemist die in verband met staatsveiligheid niet gedeeld kan worden.

3 Veiligheidsbeeld

In dit hoofdstuk beschrijven we het veiligheidsbeeld rondom polarisatie (als voedingsbodem van radicalisering), radicalisering en extremisme. We doen dit op landelijk, regionaal en lokaal niveau.

3.1 Landelijk veiligheidsbeeld

De NCTV heeft in 2022 het dreigingsniveau vastgesteld op niveau 3.²² Sinds 2019 is het dreigingsniveau niet gewijzigd. De aard van de terroristische dreiging is echter wel veranderd. Deze is veelzijdiger en diffuser geworden. Hieronder wordt verder ingegaan op de verschillende stromingen.

3.1.1 Jihadisme

Ondanks dat de dreiging de afgelopen jaren minder is geworden, blijft de Nederlandse jihadistische beweging de voornaamste bron van dreiging vanwege de naar verhouding grote omvang en organisatiegraad van de beweging.²³ De beweging bestaat in Nederland al gedurende een lange periode uit ongeveer vijfhonderd personen, verdeeld over verschillende groepen. Binnen deze netwerken is geen sprake van duidelijke hiërarchie of concrete gezamenlijke doelen. Daarnaast is er een klein aantal personen dat geen deel uitmaakt van deze netwerken, die zijn geradicaliseerd onder invloed van online propaganda.

Naast dat de groei van de beweging is gestagneerd, is ze mede door het repressieve overheidsoptreden minder actief, zo constateert de NCTV.²⁴ Nederlandse jihadisten focussen zich voornamelijk op geweldloze sociale activiteiten, waarvan een deel is gericht op het versterken van de beweging, bijvoorbeeld door het verspreiden van het gedachtegoed. Binnen de beweging is echter nog veel kennis en ervaring aanwezig voor het uitvoeren van een succesvolle terroristische aanslag. Een beperkt deel van de jihadisten heeft dan ook nog de intentie om een aanslag te plegen. Momenteel ontbreken echter aanwijzingen dat daar plannen voor worden gemaakt.

Terugkeerders

Tot 1 juli 2022 zijn ongeveer zeventig van de driehonderd Nederlandse uitreizigers teruggekeerd, waarvan bijna veertig procent vrouw. Ook zijn veertig minderjarigen meegekomen, vaak geboren in Syrië of Irak of meegenomen door hun ouders naar de regio. Daarnaast zijn ongeveer 20 Nederlandse volwassenen en 45 kinderen teruggekeerd naar een ander land. De verwachting is dat uitreizigers die nog in de regio zitten niet meer in groten getale, op eigen gelegenheid, zullen terugkeren.

²² Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid. (2022). *Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland 57*. Ministerie van Veiligheid en Justitie.

²³ Idem

²⁴ Idem

Salafisme

Het salafisme is een actieve beweging in Nederland. Het is een fundamentalistische hervormingsbeweging binnen de islam die het leven wil inrichten naar het voorbeeld van de eerste drie generaties moslims en een letterlijke interpretatie van de religieuze bronnen voorstaat. De antidemocratische, intolerante en anti-integratieve elementen binnen het salafisme zouden kunnen leiden tot problematische gedragingen, met polarisatie en ondermijning van de democratische rechtsorde als gevolg.

In Nederland is het aantal aanjagers van het salafistisch gedachtegoed beperkt.²⁵ Zij hebben echter een disproportioneel grote invloed op de islamitische gemeenschap. Salafisten zijn veel aanwezig op het internet en dragen hun boodschap onder andere uit via informele scholing. Het aanbod van salafistisch onderwijs is sinds 2018 gegroeid. In dit onderwijs kunnen jonge kinderen worden geconfronteerd met een boodschap die oproept tot afkeer van de westerse waarden en aansluiting van andersdenkenden, wat kan bijdragen aan het ontwikkelen van extremistisch gedachtegoed. Door gebrek aan wetgeving wordt beperkt toezicht gehouden op deze vorm van informele scholing.

De afgelopen jaren lijkt een deel van de gemeenschap zich minder vast te houden aan de traditionele waarden van het salafisme, bijvoorbeeld door omgang met andersgelovigen of het niet behandelen van problematische concepten binnen het salafisme. Zij richten zich voornamelijk op thema's over het behoud van de islamitische identiteit binnen de Nederlandse context en hebben hiermee een groter bereik. Uit het dreigingsbeeld van de NCTV komt naar voren dat het nog onduidelijk is welke gevolgen deze stroming heeft voor de dreiging van ondermijning van de democratische rechtsorde voortkomend uit het salafistische gedachtegoed.

3.1.2 Rechtsextremisme

Vanuit het rechtsextremisme gaat een dreiging uit die zich voornamelijk uit in de ondermijning van de democratische rechtsorde en in de aantasting van de rechtsstaat en de sociale cohesie in de samenleving.²⁶

In de Nationale Contraterrorisme Strategie 2016-2020 staat dat rechtsextremisme de bijzondere aandacht heeft van de NCTV maar wordt ook gesteld dat het "niettemin in de beeldvorming vaak ondergesneeuwd raakte door het jihadisme"²⁷. Dat leidde ertoe dat extreemrechts geweld laag op de veiligheidsagenda kwam te staan. Volgens de AIVD kan men zelfs spreken van een 'grote blinde vlek'.²⁸ De blinde vlek-classificatie van de AIVD wordt ook bevestigd door de regelmatige miskenning van rechtsextremistische motivatie achter een geweldsdaad en de problemen met de definiëring van terrorisme als het gaat om extreemrechts geweld. Er zijn andere misdrijven die aan het extreemrechtse terrorisme label voldoen maar niet als zodanig worden

²⁵ Idem

²⁶ Idem

²⁷ Nationale Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid (2016). *Nationale Contraterrorismestrategie 2016-2020*. Ministerie van Veiligheid en Justitie.

²⁸ Ministerie van Justitie en Veiligheid. (2020). Antwoorden Kamervragen over het bericht "Dreiging extreemrechts 'grote blinde vlek'" en het Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland 52. Den Haag: Ministerie van Justitie en Veiligheid.

geclassificeerd. De verschillende rechtssystemen in de EU-lidstaten hebben invloed op de rapportage aan Europol. Zo werden de aanslagen gepleegd door Anders Breivik op 22 juli 2011 in Noorwegen door Europol niet geclassificeerd als extreemrechts geweld. Europol stelde dat suggesties in open bronnen dat de aanslagen daden waren van extreemrechts terrorisme, of gelinkt werden aan extreemrechtse groeperingen in de EU, “niet werden onderbouwd”.²⁹

In Engeland wordt extreemrechts terroristisch geweld vaak hate crime genoemd, een begrip dat het Nederlandse rechtssysteem niet kent. Het label terrorisme wordt vaak pas toegekend als de dader behoort tot een groep die de bevolking angst wil aanjagen. De Engelse rechtsextremistische daders behoorden vaak niet tot een rechtsextremistische groepering – veel rechtsextremistische terroristen opereren individueel, mede gebaseerd op hun ideologie – waardoor een politiek-ideologische doelstelling moeilijker te bewijzen is.³⁰ In de praktijk was het bewijzen van een haatmisdrijf in die gevallen vaak wel haalbaar. Haatmisdrijf, moord of massamoord zijn juridisch beter hanteerbare termen, hetgeen kan leiden tot onderrapportage van terrorisme.³¹

In de onderrapportage van rechtsextremistische daden zit het risico dat deze incidenten als uitzonderlijke gevallen worden gezien. Terwijl ze juist een trend lijken neer te zetten voor een nieuwe generatie extreemrechtse terroristen; ze opereren alleen, maar zijn met elkaar verbonden via virtuele gemeenschappen op internet, waar meerdere individuen zijn geïnspireerd om de modus operandi van hun rolmodellen na te bootsen, of te overtreffen, in massamoord.

Uit een studie uit 2020 blijkt dat de actieve aanhang van extreemrechts klein is, net als het bescheiden aantal uitgevoerde acties en de geweldsdreiging die daarbij gepaard gaat.³² Daarentegen is het taboe op rechtsextremistische opinies en organisaties minder groot geworden in de afgelopen decennia. Binnen Nederlandse extreemrechtse kringen is zelfs in beperkte mate sprake van openlijke sympathie voor gewelddadige/terroristische acties. Nederland kent veel (zeer) kleine rechtsextremistische organisaties, die worden gekenmerkt door een slechte organisatie, onderlinge verdeeldheid, minimale aanhang en weinig politieke slagkracht.

Accelerationisme

Het meest recente dreigingsbeeld van de NCTV laat zien dat de voornaamste geweldsdreiging voortkomt uit het accelerationisme.^{33, 34} In Nederland zijn ongeveer een paar honderd aanhangers van deze stroming actief. Dit aantal lijkt sinds 2021 niet te zijn toegenomen. De beweging kent wel verloop: mensen verlaten de

²⁹ Europol. (2012). *Terrorism and Situation Trend Rapport 2012*. Europol.

³⁰ Koehler, D. (2019). *Violence and Terrorism from the Far-Right: Policy Options to Counter an Elusive Threat*. International Centre for Counterterrorism.

³¹ Idem

³² Willem Wagenaar Anne Frank Stichting. (2020). *Extreemrechts in Nederlandse Gemeentes*.

³³ Deze stroming propageert terroristisch geweld als legitiem middel om het ideaal van een witte etnostaat te bereiken.

³⁴ Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid. (2022). *Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland 57*. Ministerie van Veiligheid en Justitie.

netwerken en anderen sluiten zich juist aan. Daarnaast kent de rechtsextremistische beweging in Nederland een lage organisatiegraad, waarbij slechts van een enkeling een geweldsdreiging uitgaat. Accelerationisten zijn vaak actief via de online wereld. Ze maken gebruik van sociale mediaplatforms voor communicatie, rekrutering en het delen van propaganda.

Een van de pijlers binnen de stroming is de omvolkingstheorie. Deze theorie gaat ervanuit dat de vermeende omvolking kan worden tegengegaan met geweld en het bespoedigen van een rassenoorlog. De theorie wordt tegenwoordig steeds meer aangehaald in mainstreamdiscussies, wat bijdraagt aan de sociale acceptatie van de theorie. Ondanks dat tot nu toe nog weinig aanslagen vanuit het accelerationisme zijn gepleegd, is vanuit het gewelddadige gedachtegoed wel voorstelbaar dat dit in de toekomst kan gebeuren.

Overlap met anti-institutioneel extremisme

Sinds het anti-institutioneel extremisme (zie verder) is toegenomen vanwege de coronapandemie, is te zien dat het rechtsextremistisch gedachtegoed zich ook verspreid via aansluiting bij andere (anti-overheid) protesten.³⁵ Inmiddels is het soms lastig om rechtsextremisten te onderscheiden van anti-overheidsextremisten. Er is sprake van een vormloze groep, waarbij onduidelijke, veranderende en gemengde denkbelden vaak samengaan met persoonlijke grieven en psychische problemen.

Antisemitisme

Een vorm van rechtsextremisme is het antisemitisme. In het dreigingsbeeld van de NCTV wordt hier niet nadrukkelijk bij stilgestaan, afgezien van de vermelding dat het aanhangen van de omvolkingstheorie zorgt voor een opleving van deze stroming.³⁶ Daarentegen vindt een onderzoek naar online antisemitisme meer dan 200.000 Nederlandstalige antisemitische uitingen op sociale media.³⁷ Voornamelijk op Twitter worden dergelijke uitingen door rechts-conservatieve accounts en complotdenkers geplaatst. Daarnaast worden ook antisemitische uitingen geplaatst onder YouTubevideo's van voornamelijk mainstreamkanalen, zoals PowNed, WNL, Telegraaf en Rijnmond. Verder ziet CIDI de afgelopen jaren een toenemende trend van antisemitische incidenten.³⁸ Onder andere de oplopende spanningen in het Israëlijs-Palestijns conflict en de koppeling tussen de Holocaust en het coronabeleid hebben hieraan bijgedragen.

3.1.3 Polarisatie

Veel Nederlanders maken zich zorgen om de polarisatie in de samenleving, waarbij meningsverschillen over maatschappelijke kwesties groter en heftiger worden.³⁹ Mensen denken dan voornamelijk aan specifieke groepen die met hun standpunten in het maatschappelijk debat afwijken van de gangbare opinie, waarbij de

³⁵ Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid. (2022). *Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland 57*. Ministerie van Veiligheid en Justitie.

³⁶ Idem.

³⁷ CIDI. (2021). *Monitor antisemitische incidenten 2021*.

³⁸ Idem.

³⁹ Sociaal en Cultureel Planbureau. (2022). *Burgerperspectieven 2022. Bericht 2*.

hardere uitingen vooral worden gedaan door kleine groepen. Voorbeelden hiervan zijn critici van coronabeleid, complotdenkers, protesterende boeren en klimaatactivisten.

Anti-overheidsextremisten

Zoals eerder beschreven, heeft een activistische groep de afgelopen jaren onvrede geuit over de overheid en andere instituties als gevolg van de coronamaatregelen.⁴⁰ Met het verdwijnen van de coronamaatregelen is de voornaamste voedingsbodem voor het protest weggevallen, en daarmee ook de omvang van de groep gematigde activistische demonstranten afgenomen, maar de radicale onderstroom blijft actief. In Nederland zijn ongeveer twintig (online) agitatoren, tien- tot vijftigduizend aanhangers die content verspreiden en ongeveer 100.000 ad hoc aanhangers. Zij richten zich tegen de overheid vanuit fundamenteel wantrouwen, woede en een onrechtvaardigheidsgevoel.

Complotdenkers

Een deel van de anti-overheidsextremisten omarmt complottheorieën, waaronder verhalen over de Great Reset⁴¹ en de QAnon-beweging⁴². De dreiging van complottheorieën is tweeledig:

1. Er kunnen extremistische handelingen uit voortkomen, zoals opruiing, intimidatie, bedreigingen en geweld;
2. Het kan afbreuk doen aan het publieke vertrouwen in de instituties van de democratische rechtsorde.

Onderzoek laat zien dat ruim een van de vijf Nederlanders gelooft in complottheorieën.⁴³ Bijzonder hoogleraar radicalisering, extremisme en complot denken Jan-Willem van Prooijen geeft aan dat het lastig is om te bepalen in hoeverre complot denken is toegenomen, omdat momenteel andere theorieën rondgaan dan een paar jaar geleden.⁴⁴ De coronapandemie heeft het complot denken echter wel versterkt, waardoor het mogelijk extremer is dan voorheen. Bovendien hangt het samen met ondemocratische attitudes en polarisering en radicalisering. Samenzwering denken maakt dat mensen eerder zijn geneigd om regels te overtreden, omdat zij de overheid als tegenstander zien.

⁴⁰ Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid. (2022). *Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland 57*. Ministerie van Veiligheid en Justitie.

⁴¹ "Een complottheorie waarin wordt beweerd dat de mondiale elite onder leiding van het World Economic Forum (WEF) in Davos kritische burgers monddood wil maken om de macht te grijpen en een extreem-linkse agenda door te voeren." Bron: <https://www.volkskrant.nl/nieuws-achtergrond/samenzwering-in-de-alpen-hoe-de-great-reset-een-mondiale-complottheorie-over-wereldheersing-werd-b5ff2af5/>

⁴² Een Amerikaanse politieke complottheorie over de vermeende plannen van een *deep state* gericht op onder andere de voormalige president Donald Trump en zijn aanhangers. Bron: <https://www.diggmagazine.com/articles/qanon-and-how-they-remain-visible-hybrid-media-system>

⁴³ <https://www.europeansocialsurvey.org/about/singlenew.html?a=/about/news/essnews0144.html>

⁴⁴ Heck, W. (20 februari 2023). *Hoogleraar radicalisering: 'Complotdenkers zijn niet kritisch, maar juist goedgelovig'*. NRC> Geraadpleegd van <https://www.nrc.nl/nieuws/2023/02/20/hoogleraar-radicalisering-complotdenkers-zijn-niet-kritisch-maar-juist-goedgelovig-a4157632>

Milieuactivisme

In de zomer van 2022 heeft het kabinet de nieuwe stikstofplannen bekend gemaakt, waarna het stikstofprotest opnieuw is aangewakkerd.⁴⁵ Over het algemeen verliepen de protesten vreedzaam en binnen de grenzen van de wet. Een deel van de acties kan echter als radicaal worden bestempeld. Er kan niet worden gesproken van extremisme, omdat de acties niet voortkomen uit een ideologie, maar de boerenprotesten kunnen wel de democratische rechtsorde aantasten, bijvoorbeeld door intimidatie van bestuurders en politici.⁴⁶ Bij de boerenprotesten komt ook anti-overheidssentiment om de hoek kijken, doordat boeren het gevoel hebben niet gezien te worden door de overheid en weinig vertrouwen hebben in het beleid van de overheid.

Anti-overheidsextremisten hebben zich voor een deel aangesloten bij de stikstofprotesten door boeren.⁴⁷ Zij zoeken aansluiting bij het protest omdat zij het stikstofbeleid zien als onderdeel van een kwaadaardige overheid die de omvolkingstheorie zou nastreven. Deze aansluiting van de extremisten bij het stikstofprotest kan verharding in de hand werken. Tot nu toe lijkt er nog geen duurzame samenwerking te zijn tussen de twee groepen, maar een toenadering is wel mogelijk gezien de raakvlakken die anti-overheidsextremisten zien, terminologie die protesterende boeren gebruiken en de mogelijkheden tot vergroting van de achterban voor beide partijen.

Naast de boerenprotesten, zijn ook andere vormen van klimaatactivisme actief in Nederland en omliggende landen, zoals Extinction Rebellion. Ook hierbij speelt verminderd vertrouwen in de overheid een rol. De georganiseerde acties genereren veel (media-)aandacht.

3.1.4 Links-extremisme

Als laatste komt uit het dreigingsbeeld van de NCTV naar voren dat extreemlinkse groeperingen zich meer vertonen in de publieke ruimte dan tijdens de coronaperiode.⁴⁸ De omvang van de groepen en hun acties blijven echter beperkt. Het betreft hier voornamelijk kleinschalig activisme gericht op thema's als de woningnood, het klimaat, racisme of het koloniaal verleden. Hoewel de acties zich voornamelijk beperken tot woorden in plaats van daden, worden hardere acties in de toekomst niet uitgesloten.

⁴⁵ Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid. (2022). *Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland 57*. Ministerie van Veiligheid en Justitie.

⁴⁶ Zie o.a. NOS Nieuws. (29 juni 2022). *Politici voelen zich onveilig door protest bij voordeur, 'aanval op democratie*. NOS. Geraadpleegd van <https://nos.nl/artikel/2434583-politici-voelen-zich-onveilig-door-protest-bij-voordeur-aanval-op-democratie>

⁴⁷ Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid. (2022). *Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland 57*. Ministerie van Veiligheid en Justitie.

⁴⁸ Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid. (2022). *Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland 57*. Ministerie van Veiligheid en Justitie.

3.2 Regionaal veiligheidsbeeld

3.2.1 Jihadisme

Zoals eerder beschreven, blijft de belangrijkste dreiging komen vanuit de Nederlandse jihadistische beweging. Binnen de eenheid Den Haag – waar Gouda onder valt – wonen meerdere individuen met jihadistische overtuigingen.⁴⁹ Uit het veiligheidsbeeld van 2021 blijkt dat ten opzichte van eerdere jaren de dreiging in 2020 iets is afgenomen, maar de Islamitische Staat (IS) roept nog steeds op tot het plegen van aanslagen. Ook in het veiligheidsbeeld 2022 van de Eenheid Den Haag wordt – in lijn met de NCTV – verondersteld dat jihadisme nog de grootste terroristische dreiging vormt. Hoewel onder een deel van de Nederlandse jihadisten nog steeds de intentie leeft een aanslag te plegen, zijn de meeste activiteiten gewelddoos. Dit zijn onder andere demonstraties of sociale media campagnes om geld in te zamelen voor vrouwen in Syrië. Daarnaast wordt de jihadistische beweging, ook binnen de eenheid Den Haag, omschreven als gefragmenteerd, zowel op sociaal als ideologisch vlak. Binnen de Haagse jihadistische beweging ontbreekt sterk leiderschap en er ontbreken signalen waaruit zou blijken dat sprake is van (jonge) nieuwe aanwas.⁵⁰ Daarbij moet worden opgemerkt dat aanhangers van het jihadistische gedachtegoed steeds veiligheidsbewuster zijn geworden, waardoor het zicht van de politie op het fenomeen vermindert.

Alhoewel er minder terugkeerders zijn dan verwacht, bestaat er nog steeds een vergrote dreiging. Onder andere vanwege ex-gedetineerden die zijn veroordeeld voor lidmaatschap van een terroristische organisatie en op korte termijn vrijkomen. Verder ziet de eenheid Den Haag een verschuiving van een apolitieke naar een politieke variant van salafisme. Salafisten maken meer gebruik van democratische middelen om hun doelen te bereiken. Islamitische ‘influencers’ weten een groter publiek te bereiken. Zij hebben niet een uitgesproken orthodoxe of salafistische boodschap. Er lijkt een breuk te zijn met de eerdere boodschap, waarin de gewelddadige jihad centraal stond. Verwacht wordt dat een hybride variant van het salafisme de komende jaren zal voortzetten, waarbij (vooralsnog) geen geweldsdreiging lijkt uit te gaan.

3.2.2 Rechtsextremisme

De laatste jaren is sprake van normalisatie van extreemrechts activisme.⁵¹ De dreigingen vanuit de rechtsextremistische hoek komen voornamelijk van potentieel gevaarlijke eenlingen (PGE’s). Op landelijk niveau is sprake van een toename van jonge rechtsextremistische personen die (online) dreigen met geweld.⁵² Jonge Nederlanders zijn betrokken bij internationale, online accelerationistische netwerken. Binnen de eenheid Den Haag zijn momenteel geen accelerationistische personen in beeld. Dat betekent echter niet dat ze er niet zijn. De eenheid heeft wel te maken met enkele lokale clusters die te relateren zijn aan

⁴⁹ DRIO Den Haag. (2021). *Algemeen Veiligheidsbeeld Eenheid Den Haag 2021*. Politie.

⁵⁰ DRIO Den Haag. (2022). *Algemeen Veiligheidsbeeld Eenheid Den Haag 2022*. Politie.

⁵¹ DRIO Den Haag. (2021). *Algemeen Veiligheidsbeeld Eenheid Den Haag 2021*. Politie.

⁵² DRIO Den Haag. (2022). *Algemeen Veiligheidsbeeld Eenheid Den Haag 2022*. Politie.

rechtsextremisme. De verwachting is dat het aantal zelfstandige rechtsextremistische groeperingen zal toenemen, nu de instroom van vluchtelingen⁵³ verder toeneemt.

3.2.3 Polariseratie

In de eenheid Den Haag zag de politie gedurende de coronapandemie steeds meer groepen en personen zich afzetten tegen het overheidsbeleid, voornamelijk gerelateerd aan de coronapandemie.⁵⁴ Deze groepen en personen komen samen tijdens demonstraties en acties, waarbij sprake is van fluïde netwerken zonder sterke hiërarchie. Een deel van hen wordt gevoed door complottheorieën. Sociale media spelen hierbij een belangrijke rol. Binnen de eenheid heeft het delen van desinformatie en (misleidende) beeldfragmenten van politieoptreden op sociale media bijvoorbeeld geleid tot meerdere doxingzaken⁵⁵.

De bredere polarisatie tussen gematigde burgers lijkt in 2022 te zijn afgenomen, maar de polarisatie tussen groepen die is gebleven lijkt verdiept.⁵⁶ Voor een deel wordt dit versterkt door politici. Er ontstaat een tweeledig probleem, waarbij enerzijds een deel van de *woke*-stroming doorslaat in het gedachtengoed met een risico op radicalisering en extremisme. Aan de andere kant ontstaat protest onder een deel van de bevolking tegen alles wat woke is. Dit vergroot de polarisatie en kan leiden tot openbare orde verstoringen.

Verder nemen Eenheid en gemeente Den Haag waar dat geopolitieke spanningen elders in de wereld effect hebben op spanningen in de regio. Door een samenloop van gebeurtenissen in Turkije, Koerdistan en Noord-Syrië is bijvoorbeeld onrust ontstaan binnen Koerdische en Turkse gemeenschappen woonachtig binnen de eenheid, maar ook de situatie van de Oeigoeren in China en mensenrechtenschendingen in landen als Wit-Rusland, Rusland en Ethiopië brengen spanningen met zich mee.

Op het niveau van de Veiligheidsregio Hollands Midden, waar Gouda onderdeel van uit maakt⁵⁷ - verwacht men – net als elders in het land – trends als polarisatie (en radicalisering), onrust in probleemwijken en een dalend vertrouwen in de overheid.⁵⁸ Verder wordt in het risicoprofiel aangesloten bij het dreigingsbeeld van de NCTV.

Verder hebben er verscheidene boerenprotesten plaatsgevonden in gemeenten rondom Gouda, waaronder het blokkeren van distributiecentra van supermarkten⁵⁹, protest bij het gemeentehuis van Alphen aan den

⁵³ Het gaat om een toename van de vluchtelingenstroom vanuit Oekraïne, landen uit het Midden-Oosten en Noord-Afrika.

⁵⁴ DRIO Den Haag. (2021). *Algemeen Veiligheidsbeeld Eenheid Den Haag 2021*. Politie.

⁵⁵ Doxing is het (online) achterhalen van namen, adressen, facebookaccounts en e-mailadressen van iemand die (negatief) in het nieuws komt en deze vervolgens publiceren.

⁵⁶ DRIO Den Haag. (2022). *Algemeen Veiligheidsbeeld Eenheid Den Haag 2022*. Politie.

⁵⁷ Naast Gouda de gemeenten Alphen aan den Rijn, Bodegraven-Reeuwijk, Hillegom, Kaag en Braassem, Katwijk, Krimpenerwaard, Leiden, Leiderdorp, Lisse, Nieuwkoop, Noordwijk, Oestgeest, Teylingen, Voorschoten, Waddinxveen, Zoeterwoude en Zuidplas

⁵⁸ Veiligheidsregio Hollands Midden (z.d.). *Regionaal Risicoprofiel 2023-2026*.

⁵⁹ IJsselmondeNieuws, Rotterdam & Regio. (7 juli 2022). *19 demonstranten aangehouden die distributiecentra blokkeerden*. Gouds Dagblad. Geraadpleegd van <https://goudsdagblad.nl/IJsselmondeNieuws/19-demonstranten-aangehouden-die-distributiecentra-blokkeerden>

Rijn⁶⁰ en het neerzetten van honderden omgekeerde vlaggen langs wegen – het symbool van boerenprotesten⁶¹.

En in de nabijgelegen gemeente Bodegraven-Reeuwijk zijn drie complotdenkers aangehouden, omdat zij verhalen verspreidden over een satanistisch pedonetwerk.⁶² Deze uitingen resulteerden in een beklad gemeentehuis en tientallen complotdenkers die bloemen op kindergraven bij een begraafplaats kwamen leggen.⁶³ Volgens de complotdenkers zouden de kinderen vermoord zijn door een satanistisch-pedonetwerk in de gemeente. Overigens beperkte het fenomeen zich niet tot Bodegraven, maar werden ook elders in het land bloemen en teksten bij graven en gedenkstenen achter gelaten.

Tot slot heeft in 2020 er brand gewoed bij een zendmast tussen Waddinxveen en Gouda die in verband wordt gebracht met anti-5G-activisten.⁶⁴ Deze activisten zijn bang dat er gezondheidsrisico's kleven aan het 5G netwerk en sommigen brengen het in verband met corona.⁶⁵

3.3 Lokaal veiligheidsbeeld

3.3.1 Jihadisme

Gouda kent 12 uitreizigers – zes vrouwen en zes mannen. Twee vrouwen – waarvan een vrouw één kind heeft en de ander twee – zijn inmiddels teruggekeerd. Er zitten nog vier vrouwen in Syrië, met bij elkaar 16 kinderen. Naar alle waarschijnlijkheid zijn vijf uitgereisde mannen overleden. Een man is teruggekeerd en zit in de gevangenis.

De afgelopen vier jaar is de uiting van jihadisme in de gemeente Gouda beperkt in vergelijking met andere vormen van radicalisering en extremisme, zo blijkt uit mediaberichten en raadsbrieven. In de periode van 2019 t/m 2022 zijn twee vrouwelijke jihadisten teruggekeerd na een verblijf van ongeveer zes jaar in Syrië.⁶⁶ Beide waren getrouwd met een of meerdere IS-strijder(s).

⁶⁰ Studio Alphen. (7 juli 2022). *Alphense boeren vragen gemeente om steun met protest: 'Wij moeten óók aan de tekentafel zitten'*. Omroep West. Geraadpleegd van <https://www.omroepwest.nl/nieuws/4601677/alphense-boeren-vragen-gemeente-om-steun-met-protest-wij-moeten-ook-aan-de-tekentafel-zitten>

⁶¹ Zie o.a.

Van Schie, D. (17 augustus 2022). *Tweehonderd omgekeerde vlaggen op eigen grond neergezet langs N-weg*. Omroep West. Geraadpleegd van <https://www.omroepwest.nl/nieuws/4614783/tweehonderd-omgekeerde-vlaggen-op-eigen-grond-neergezet-langs-n-weg>
MediaTV. (11 juli 2022). *Vele honderden vlaggen ondersteboven opgehangen langs wegen. 'Maak stikstofplannen reëel en eerlijk'*. Omroep West. Geraadpleegd van <https://www.omroepwest.nl/nieuws/4602351/vele-honderden-vlaggen-ondersteboven-opgehangen-langs-wegen-maak-stikstofplannen-reel-en-eerlijk>

⁶² ANP. (18 mei 2022). *Complotdenkers uit regio moeten 2 ton betalen*. Gouds Dagblad. Geraadpleegd van <https://goudsdagblad.nl/Lokaal/complotdenkers-uit-regio-moeten-2-ton-betalen>

⁶³ Omroep West (20 februari 2021). *Grafschennis door complotdenkers op kindergraven in Bodegraven*. Geraadpleegd van: [Grafschennis door complotdenkers op kindergraven in Bodegraven - Omroep West](https://www.omroepwest.nl/nieuws/4574235/achts-jaar-cel-geest-tegen-is-vrouw-ilham-b-uit-gouda)

⁶⁴ Rodenburg, F. (25 april 2020). *Brand in zendmast bij Waddinxveen*. Geraadpleegd van: <https://www.ad.nl/gouda/brand-in-zendmast-bij-waddinxveen-a2667d9d/>

⁶⁵ NOS Nieuws (11 april 2020). *Waarom door heel Nederland zendmasten in brand gestoken?* Geraadpleegd van: <https://nos.nl/artikel/2330187-waarom-woorden-door-heel-nederland-zendmasten-in-brand-gestoken>

⁶⁶ Zie o.a.

Den Hartog, T. (1 november 2022). *Kabinet haalt derde groep op uit Syrië: 12 IS-vrouwen en 28 kinderen*. Het Parool. Geraadpleegd van <https://www.parool.nl/nederland/kabinet-haalt-derde-groep-op-uit-syrie-12-is-vrouwen-en-28-kinderen-b60eaoa3/>

AFP. (11 mei 2022). *Acht jaar cel geëist tegen IS-vrouw Ilham B. uit Gouda*. Omroep West. Geraadpleegd van <https://www.omroepwest.nl/nieuws/4574235/achts-jaar-cel-geest-tegen-is-vrouw-ilham-b-uit-gouda>

Daarnaast staat in een krantenartikel in NRC uit 2019 beschreven dat kinderen in Gouda radicaal salafistisch onderwijs zouden krijgen.⁶⁷ Het onderzoek meldt dat kinderen op salafistische moskeescholen leren zich af te keren van de Nederlandse samenleving en mensen met een ander geloof of levensovertuiging de doodstraf verdienen. Onduidelijk is echter over welke locaties dit gaat.⁶⁸ De Goudse moskeeën geven zelf aan niets te moeten hebben van antidemocratische en anti-integratieve activiteiten.⁶⁹

Zoals eerder aan bod kwam, leidt het (dreigend) intrekken van het Nederlandschap van terugkeerders met een dubbele nationaliteit tot grote problemen in de lokale PGA. Als gevolg van de onduidelijkheid over de besluitvorming en de onzekerheid waar (een) betrokkene(n) vaak jaren in leeft, zijn respondenten bang dat er onder de terugkeerders en hun sociale netwerk een verharding richting de Nederlandse samenleving ontstaat. Een respondent zei hierover:

“Het ontnemen van het Nederlandschap zet de boel juist erg op scherp.”

3.3.2 Rechtsextremisme

Uitingen vanuit de rechtsextremistische hoek zijn tussen 2019 en 2022 vaker voorgekomen. Gedurende deze periode is een patroon van acties zichtbaar, waaronder vele stickeracties in de openbare ruimte en het verspreiden van racistische leuzen op muren binnen de gemeente.⁷⁰ In de krant wordt geschreven dat sinds 2019 Gouda wordt opgeschrikt door extreemrechtse uitingen.⁷¹ Op flatgebouwen en fietstunnels worden radicale leuzen geplaatst en lantaarnpalen en verkeersborden worden voorzien van stickers. Volgens onderzoeker Willem Wagenaar is de afgelopen jaren ‘een groep extreemrechtse jongeren in wisselende samenstelling actief geweest in Gouda’⁷². Ook in het groepsgesprek met de partners van de PGA wordt aangegeven dat er nog steeds met regelmaat stickers worden geplakt van White Lives Matter en stickers tegen rassenvermenging. Onder andere tijdens de verkiezingen werden stickers tegen rassenvermenging geplakt op verkiezingsposters. Volgens een respondent ‘lijkt dit toch erg op accelerationisme’. Ook worden regelmatig hakenkruizen op muren aangetroffen. Het is niet duidelijk wie de stickers plakken en de hakenkruizen plaatsen. Respondenten hebben hier niet een eenduidig beeld van; waar een respondent aangeeft dat het om volwassenen gaat, zijn het volgens een andere respondent juist (ook) jongeren. Met name voor de laatste groep geldt dat het de vraag is in hoeverre de jongeren ook daadwerkelijk iets bedoelen

⁶⁷ Kouwenhoven, A., & Holdert, M. (10 september 2019). *In de koranschool leren kinderen dat Nederland niet hun land is*. NRC.

Geraadpleegd van <https://www.nrc.nl/nieuws/2019/09/10/in-de-koranschool-leren-kinderen-dat-nederland-niet-hun-land-is-a3972824>.

⁶⁸ Gemeente Gouda. (1 oktober 2019). *Beantwoording artikel 38-vragen*.

⁶⁹ Gouds Dagblad. (9 oktober 2019). *Geen signalen salafistisch onderwijs Gouda*. Geraadpleegd van <https://goudsdagblad.nl/Politiek/goudse-moskeen-tegen-salafistisch-onderwijs>

⁷⁰ Zie o.a. Van Velzen, M. (9 december 2019). *Opnieuw extremistische leuzen aan de muur in Gouda: 'Groeperingen zijn uit op aandacht'*. AD. Geraadpleegd van <https://www.ad.nl/gouda/opnieuw-extremistische-leuzen-aan-de-muur-in-gouda-groeperingen-zijn-uit-op-aandacht-a76e13fd/>;

Veenendaal, M. (6 juni 2021). *Gevel in Gouda onder gekalkt met antisemitische leuzen*. AD. Geraadpleegd van <https://www.ad.nl/gouda/gevel-in-gouda-onder-gekalst-met-antisemitische-leuzen-a135d3f7/>

Tielemans, S. (27 december 2022). *Antisemitische leus gespoten op tunnel onder A12: 'Holocaust = hoax'*. AD. Geraadpleegd van <https://www.ad.nl/gouda/antisemitische-leus-gespoten-op-tunnel-onder-a12-holocaust-hoax-ac79240a/>

⁷¹ Hofman, S. & Tielemans, S. (8 februari 2020). *Extreemrechts in Gouda: 'Ik ben een vijand van de staat'*. Geraadpleegd van <https://www.ad.nl/gouda/extreemrechts-in-gouda-ik-ben-een-vijand-van-de-staat-a83797f1/>

⁷² Idem.

met de hakenkruizen, of dat het onbenullige kwajongensstreken zijn. Hoe serieus signalen zijn is dus de vraag. Alhoewel er weinig zicht is op welke inwoners daadwerkelijk rechtsextremistisch zijn, hoort een respondent op straat en bij sportclubs mensen wel 'uitspraken' doen. Deze uitspraken moeten niet onderschat worden, aldus een respondent. Vooralsnog worden deze signalen nog 'weinig serieus genomen', maar dit was aanvankelijk met uitreizende jihadisten ook het geval, aldus een respondent.

In 2019 bleken gemeente en politie zicht te hebben op enkele tientallen mensen met extreemrechtse sympathieën, verbonden aan extreemrechtse groeperingen als de Nederlandse Volksunie (NVU), Pegida en Identitair Verzet.⁷³ In hoeverre dit aantal nog actueel is, is niet duidelijk. Ook is het de vraag hoe sterk de verbondenheid tussen die inwoners en de groeperingen is, aangezien rechtsextremisten doorgaans niet verbonden zijn aan formele groeperingen en het doorgaans gaat om lone wolfs. Wel is bekend dat laatstgenoemde groepering landelijk opereert, maar een zeer actieve internationale tak heeft waarvan het landelijke (post)adres gevestigd is (of was) in Gouda.⁷⁴

Door respondenten worden ook de Soevereinen genoemd. Dit is een groepering die zich niet wil onderwerpen aan wetten en regels. Ze gelden als aanhangers van complottheorieën, die zich aangetrokken voelen tot ideeën van extreemrechts.⁷⁵ Door verschillende partners wordt aangegeven dat de Soevereinen in Nederland toenemen. In Gouda zijn er nog geen concrete signalen dat ook hier aanhangers wonen, maar de respondenten hebben het idee dat de landelijke trend mogelijk kan overwaaien naar het Goudse. Bovendien zijn er volgens de politie veel Soevereinen in Alphen aan den Rijn, 'dus waarom zouden ze hier niet zijn?'.

Antisemitisme

Het aantal antisemitische acties in Gouda dat wordt genoemd in de media is beperkt – afgezien van de eerdergenoemde hakenkruizen. In november 2022 werden op een muur van de sporttunnel antisemitische leuzen aangetroffen. Er stond 'stop globalisme' en een davidster op de muur.⁷⁶ Een jaar eerder werden leuzen als 'eigen volk eerst' op muren gespoten samen met hakenkruizen.

Bedreigingen van moskeeën

Afgelopen jaren hebben ook diverse acties plaatsgevonden richting moskeeën die door politici en media in verband worden gebracht met extreemrechtse aanhangers. Vanuit de partners van de PGA wordt aangegeven dat er momenteel te weinig informatie is om te kunnen stellen dat de bedreigingen uit rechtsextremistische hoek komen.

⁷³ Gemeente Gouda. (22 januari 2019). *Beantwoording artikel 38-vragen*.

⁷⁴ Gemeente Gouda. (10 maart 2020). *Beantwoording artikel 38-vragen*.

⁷⁵ Trouw (28 september 2022). *Dode bij acties tegen rechts-extremisme in België*. Geraadpleegd van: [Dode bij acties tegen rechts-extremisme in België | Trouw](#)

⁷⁶ Nesselaaar. F. (8 november 2022). *Tunnel in Gouda beklad met antisemitische leus: 'Haal het niet weg, laat het aan alle kinderen zien'*. Geraadpleegd van: <https://www.ad.nl/gouda/tunnel-in-gouda-beklad-met-antisemitische-leus-haal-het-niet-weg-laat-het-aan-alle-kinderen-zien-abc36626/>

In 2020 hebben twee Goudse moskeeën – naast diverse andere gebedshuizen in de rest van het land – een dreigbrief gekregen met een figuur van een galg⁷⁷ en ook in 2022 hebben verschillende moskeeën in Gouda dreigbrieven ontvangen.⁷⁸ Bij deze dreigbrief was ook een zakdoekje “voor het gejang” toegevoegd.⁷⁹ Daarnaast heeft een brandstichting bij een moskee plaatsgevonden, veroorzaakt door een dakloze man.⁸⁰ Het is onduidelijk in hoeverre de brandstichting een gerichte anti-islam actie was of voortkwam uit verward gedrag. En recent, in februari 2023, werden de ruiten van moskee Nour ingegoooid.⁸¹ Hierdoor is de (on)veiligheid van moskeeën in de gemeente opnieuw een punt van discussie. Ook in het geval van het laatste incident is niet bekend in hoeverre het om een gerichte actie gaat, vanuit een bepaalde ideologische hoek.

3.3.3 Polariseratie

Net als de toenemende polarisatie op landelijk niveau, zijn er binnen de gemeente Gouda enkele voorbeelden van polarisatie te benoemen. Deze hebben onder andere betrekking op de boerenprotesten tegen het landelijke stikstofbeleid. Zo zorgden protesten in 2019 voor oponthoud op de wegen langs Gouda⁸², maar ook voor verstoringen van de openbare orde in het centrum van Gouda.⁸³ Volgens Reclassering Nederland heeft dit in Gouda (nog) niet geleid tot een strafrechtelijke casus. Wel worden mensen met anti-overheidsstemmingen als belangrijke doelgroep voor de PGA gezien door de reclassering. Het is echter een doelgroep waar moeilijker mee te werken is. Het is moeilijk om met betrokkenen in contact te komen en als je als professional niet aan de kant van de anti-overheidsactivist/extremist staat ben je al snel de zondebok.

Verder voerde Extinction Rebellion in de zomer van 2022 actie gericht tegen financiering van fossiele brandstoffen bij het kantoor van de ING-bank aan de Wijdstraat in Gouda.⁸⁴

Tijdens het groeps gesprek met de partners van de PGA wordt aangegeven dat de acties voor de slachtoffers van de oorlog in Oekraïne wel tot de nodige onrust heeft geleid. Jongeren lieten van zich horen omdat zij het gevoel hadden dat er niks voor Syrië of Palestina werd gedaan. Ook zijn er jongeren die opmerken dat door de opname van vluchtelingen zij zelf moeilijk aan huisvesting kunnen komen.

⁷⁷ Gemeente Gouda. (10 maart 2020). *Beantwoording artikel 38-vragen*.

⁷⁸ Gemeente Gouda. (1 februari 2022). *Beantwoording schriftelijke vragen over meerdere dreigbrieven geadresseerd aan de moskeeën in Gouda*.

⁷⁹ Tielemans, S. (6 januari 2022). *Goudse moskeeën ontvangen 'dreigbrief' met zakdoekje 'voor het gejang': 'Een aanval op de islam'*. AD. Geraadpleegd van <https://www.ad.nl/gouda/goudse-moskeeen-ontvangen-dreigbrief-met-zakdoekje-voor-het-gejang-een-aanval-op-de-islam-a6afo682/>

⁸⁰ Gouds Dagblad. (3 april 2021). *Man aangehouden voor brandstichting in Goudse moskee Assalam*. Geraadpleegd van <https://goudsdagblad.nl/lokaal/man-aangehouden-voor-brandstichting-in-goudse-moskee-assalam>

⁸¹ Nesselaaar, F. & Tielemans, S. (16 februari 2023). *Zorgen om veiligheid van moskeeën in Gouda na zoveelste incident: 'Het is vijf voor twaalf'*. Geraadpleegd van: <https://www.ad.nl/gouda/zorgen-om-veiligheid-van-moskeeen-in-gouda-na-zoveelste-incident-het-is-vijf-voor-twaalf-aac68038/>

⁸² Kool, G., & Garnier, T. (16 oktober 2019). *Boerenstoet op drukke A12 al voorbij Reeuwijk, ook N11 slibt dicht met tractoren*. AD. Geraadpleegd van <https://www.ad.nl/alphen/boerenstoet-op-drukke-a12-al-voorbij-reeuwijk-ook-n11-slibt-dicht-met-tractoren-a6eg3dff/>

⁸³ Gouds Dagblad. (18 december 2019). *160 trekkers trekken op naar de Markt in Gouda*. Geraadpleegd van <https://goudsdagblad.nl/Algemeen/160-trekkers-trekken-op-naar-de-markt-in-gouda>

⁸⁴ Witte, R. F. (9 juli 2022). *Extinction Rebellion voert actie bij ING-kantoor: 'Stop fossiele industrie financiering'*. Geraadpleegd van <https://www.ad.nl/gouda/extinction-rebellion-voert-actie-bij-ing-kantoor-stop-fossiele-industrie-financiering-a8cf7341a/>

3.3.4 Doorontwikkeling van de aanpak

Met betrekking tot de doorontwikkeling komen uit de vooruitblik en het door ons uitgevoerde literatuuronderzoek verschillende punten naar voren.

Signalering door eerstelijnsprofessionals

Om beter zicht te krijgen op met name het rechtsextremisme in Gouda is het volgens respondenten belangrijk om sterker in te zetten op bewustwording bij eerstelijnsprofessionals ten behoeve van de signalering. 'Het gaat om sensitiviteit opbouwen onder ambtenaren', aldus een respondent. Eerder kwam al aan bod dat medewerkers zoals BOA's en klantmanagers van de afdeling Werk en Inkomen (nog) meer opgeleid kunnen worden in het herkennen van verschillende signalen en dat ingezet moet worden op het in gesprek gaan met inwoners om te weten wat er speelt. Voor jongerenwerk geldt dat het budget beperkt is, en met name wordt ingezet op overlastgevende jongeren, terwijl ook op het vlak van radicalisering en extremisme jongerenwerk een belangrijke signalerende functie kan hebben. En ook scholen als signalerende partij kunnen nog meer bij de aanpak betrokken worden, aldus respondenten. Volgens een respondent is het daarnaast zaak om op scholen ook in te zetten op bewustwording onder de jongeren zelf ten behoeve van preventie.

Signalering door eerstelijnsprofessionals is van belang omdat de politie aangeeft pas veel mogelijkheden te hebben als er al sprake is van een casus. Dit staat haaks op wat tijdens de terugblik naar voren kwam, toen werd aangegeven dat er door de politie online veel gesignaleerd wordt. Door capaciteitsproblemen is het wel voor te stellen dat er keuzes gemaakt moeten worden waarop wordt ingezet en dat daarom de online signalering door de politie zich overwegend richt op signalen rondom evenementen en concrete casussen.

Analyse op fenomeenniveau

In meerdere gesprekken komt aan bod dat met name op het vlak van rechtsextremisme er weinig concrete signalen zijn, maar dat wel verondersteld wordt dat er meer speelt dan professionals zien. Een respondent zei hierover:

"Ik denk dat als we beter zouden kijken, we meer zouden vinden. Ik vind het eigenlijk zorgelijk dat het lijkt alsof het er niet is. Misschien hebben wij wel te weinig zicht op wat er daadwerkelijk speelt."

Door een andere respondent wordt aangegeven dat er behoefte is aan een fenomeenanalyse waarin uitgebreider wordt ingegaan op wat er op fenomeenniveau speelt in Gouda. Er zijn wel signalen, zoals stickers en bekladdingen, maar wat hiervoor de motivatie is blijft onduidelijk: zijn het kwajongensstreken of serieuze signalen van rechtsextremisme? En wat speelt er op het vlak van andere fenomenen, zoals anti-institutioneel extremisme? Het gebrek aan inzicht in fenomenen is onder andere het gevolg van de beperkte informatie-uitwisseling tussen organisaties op fenomeenniveau; er vindt geen systematische informatie-uitwisseling en duiding plaats van fenomenen. En mede als gevolg van personeelwisselingen, onder andere van de netwerkregisseur die (mede) verantwoordelijk is voor signalering, heeft de signalering van fenomenen tijdelijk

minder prioriteit gekregen. Daarnaast blijken professionals verschillende beelden te hebben. Waar door sommige respondenten wordt aangegeven dat rechtsextremisten doorgaans hoger opgeleide jongeren zijn, uit een welvarende omgeving, schetst de reclassering een ander beeld. Deze respondent heeft juist de indruk dat het vaker om lager opgeleiden gaat, afkomstig uit beschadigde (vaak eenouder-)gezinnen.

Voor het uitvoeren van een fenomenenanalyse is het echter wel de vraag op basis van welke informatie deze analyse kan worden uitgevoerd. De politie geeft zelf aan dat de informatiepositie nog niet optimaal is. Bovendien geldt als randvoorwaarde – zoals in vorig hoofdstuk al aan bod kwam – dat er tussen professionals dezelfde definities van fenomenen en radicale stromingen worden gehanteerd zodat helder is op wat en wie signalering betrekking moet hebben. Dit is nog niet altijd het geval waardoor het nog onduidelijk is voor professionals wat precies met bijvoorbeeld anti-institutioneel extremisme wordt bedoeld. En per stroming of doelgroep is het belangrijk om beter in kaart te krijgen waar ze precies voor of tegen zijn, om gerichte interventies in te kunnen zetten. Ook daar is nog onvoldoende zicht op.

4 Vooruitblik

4.1 Aanbevelingen

In het onderzoek zijn verschillende punten naar voren gekomen die vragen om doorontwikkeling van de aanpak. In dit hoofdstuk vatten we deze samen in de vorm van aanbevelingen. Een aantal punten vullen we aan met inzichten uit de literatuur. Overige inzichten uit de literatuur zijn genoemd in bijlage 2.

Algemeen

- 🕒 **Ontwikkel concreet, meetbaar, integraal beleid op de aanpak van (polarisatie), radicalisering en extremisme.** Ontwikkel beleid waarin omschreven staat waar de komende jaren binnen dit beleid prioriteit aan wordt gegeven, wat er op korte en langere termijn wordt beoogd, hoe die doelen behaald gaan worden (door inzet van welke acties), welke partijen daarbij een rol hebben en wie waarvoor verantwoordelijk is. Ontwikkel dit beleid samen met het sociaal domein, zowel op polarisatie als de aanpak van specifieke fenomenen omdat extremisme nauw verweven is met een brede onvrede en maatschappelijk ongenoegen.⁸⁵
- 🕒 **Ontwikkel een visie gericht op het herstellen en versterken van het vertrouwen van inwoners in de gemeente, gericht op het aanpakken van polarisatie als voedingsbodem voor radicalisering.** Bepaal met elkaar welke rol de gemeente – en de afdeling Veiligheid en Wijken – speelt in het herstellen en versterken van het vertrouwen van inwoners. Faciliteer de dialoog tussen gemeente en bewoners om inzicht te krijgen op polariserende ontwikkelingen onder bewoners die mogelijk kunnen leiden tot radicalisering en extremisme en daarmee een risico vormen voor de openbare orde en veiligheid. In de literatuur wordt aangegeven dat het van belang is om niet alleen te focussen op de extremistische ideologieën, maar ook te kijken wat de behoeften en klachten zijn van mensen die leiden tot politieke en sociale spanningen, met extremisme tot gevolg.⁸⁶ Welke klachten hebben ze? Waar lopen ze tegenaan in hun contact met de gemeente en andere organisaties? Waar hebben ze behoefte aan? Zie bijlage 2 voor aanvullende inzichten uit de literatuur.

Zicht krijgen op fenomenen

Onderstaande stappen moeten eraan bijdragen dat een fenomeenanalyse gedaan kan worden om concreter in kaart te brengen wat er op het thema radicalisering en extremisme in Gouda speelt.

- 🕒 **Investeer in verbinding met sleutelfiguren binnen verschillende gemeenschappen.** Ten behoeve van het zicht krijgen op fenomenen die spelen (en eventueel signalering op persoonsniveau) is het van belang warme contacten te ontwikkelen en te onderhouden binnen verschillende gemeenschappen. Het gaat hierbij niet alleen om Islamitische gemeenschappen waar reeds contact mee is, maar ook

⁸⁵ Nanninga, P., De Jonge, L., & Valk, F. (2022). Fenomeenanalyse Extremisme Noord-Nederland. Rijksuniversiteit Groningen.

⁸⁶ RAN Practitioners. (2022). Pulse Taking: What are local effects of recent developments on P/CVE ?

gemeenschappen waar ongenoegen bestaat over maatschappelijke tegenstellingen. Zet in op het begrijpen van de sociale spanningen die binnen de verschillende gemeenschappen leven door met mensen hierover in gesprek te gaan. Zie bijlage 2 voor zaken die hierbij van belang zijn, zoals blijkt uit de literatuur.

- ④ **Investeer in duurzame deskundigheidsbevordering en bewustwording bij professionals.** Breng in kaart welke professionals een belangrijke rol spelen of kunnen spelen in de signalering van fenomenen en train hen in het herkennen van signalen van deze fenomenen en doelgroepen. Bied naar behoefte trainingen aan die aansluiten op nieuwe ontwikkelingen, zodat de kennis en kunde op peil blijft. Zorg daarbij voor brede deelname aan deskundigheidsbevordering binnen relevante organisaties, afdelingen en/of beroepsgroepen.
- ④ **Bepaal met elkaar van welke fenomenen je meer wil/moet weten.** Uit het onderzoek komt de wens naar voren een fenomenenanalyse uit te voeren. Om hierin stapsgewijs te werk te gaan, is het van belang met elkaar scherp te stellen van welke fenomenen men meer wil weten, zodat hier gericht actie op kan worden ondernomen. Omdat definities van bepaalde fenomenen nog niet altijd helder zijn, kan worden aangesloten bij de landelijk gangbare definities van o.a. AIVD, Politie en NCTV. Bepaal vervolgens met elkaar op welke manier informatie verzameld en uitgewisseld gaat worden ten behoeve van de fenomeenanalyse.
- ④ **Faciliteer informatie-uitwisseling over fenomenen.** Om zicht te krijgen welke fenomenen in Gouda spelen, is het belangrijk dat niet alleen signalen op casusniveau worden uitgewisseld maar ook over fenomenen (dus zonder namen en rugnummers). De PGA is hier geen geschikt gremium voor omdat het gericht is op het bespreken van casuïstiek. Bovendien zitten de partners uit het sociaal domein niet bij de PGA, terwijl zij een belangrijke rol (kunnen) spelen bij het in kaart brengen van fenomenen in de gemeente en omgeving die mogelijk kunnen leiden tot radicalisering en extremisme. Om op fenomeenniveau informatie uit te wisselen is het daarom van belang een geschikt gremium te ontwikkelen. Uit de literatuur blijkt dat voor het opbouwen van vertrouwen bij inwoners in de (lokale) overheid en aan de overheid gerelateerde instanties het van belang is dat er mogelijkheden gecreëerd worden voor mensen om vragen te stellen en dat zij zich gehoord en gezien voelen.⁸⁷ Overweeg daarom of het wenselijk en zinvol is bewoners de gelegenheid te bieden, bijvoorbeeld door middel van een meldpunt, zorgen en eventuele signalen te delen. Werk vervolgens uit wat een passende manier is om dit in te richten, waarbij rekening gehouden wordt met de mogelijke negatieve neveneffecten van een meldpunt. Zie bijlage 2 voor aanvullende inzichten uit de literatuur.
- ④ **Investeer in online signalering van radicalisering.** Verkrijg inzicht in de online leefwereld van jongeren die het risico lopen te radicaliseren en mensen die reeds aan het radicaliseren zijn. Zet (meer) digitale jongerenwerkers en wijkagenten in en zet in op deskundigheidsbevordering onder professionals over bijvoorbeeld de werking van online platforms.

⁸⁷ RAN Practioners. (2022). Pulse Taking: What are local effects of recent developments on P/CVE ?

Persoonsgerichte aanpak radicalisering

- 🕒 **Investeer in een duidelijke signaleringsstructuur ten behoeve van casuïstiek.** Verhelder voor professionals waar en hoe zij melding kunnen maken van signalen van (mogelijke) extremisme en radicalisering.
- 🕒 **Investeer in online signalering van radicalisering.** Ook voor de signalering op persoonsniveau is het van belang beter zicht te krijgen op wat er online afspeelt. Zodoende geldt ook hier: verkrijg inzicht in de online leefwereld van jongeren die het risico lopen te radicaliseren en mensen die reeds aan het radicaliseren zijn. Zet (meer) digitale jongerenwerkers en wijkagenten in en zet in op deskundigheidsbevordering onder professionals over bijvoorbeeld de werking van online platforms.

Opstellen werkproces

Een overkoepelende aanbeveling heeft betrekking op het ontwikkelen en opstellen van een werkproces.

- 🕒 **Investeer in het opstellen van een concreet werkproces met rollen, taken en verwachtingen.** Ten behoeve van de toekomstbestendigheid in relatie tot personele wisselingen is het van belang dat er een werkproces ligt dat als leidraad voor de aanpak geldt en helder maakt wat van professionals die nieuw bij de aanpak zijn verwacht wordt. Hierin kunnen voorgenoemde punten met betrekking tot definities, weging, monitoring en afsluiting worden verwerkt. Heb hierbij expliciet aandacht voor wat ieders rollen en taken zijn en wat van eenieder verwacht wordt in de uitvoering van die rollen en taken.

In dit werkproces is het van belang dat een aantal zaken nader worden uitgewerkt:

- 🕒 **Investeer in gestructureerde weging van signalen.** De duiding binnen de regiegroep van de politie én het afstemmingsoverleg met politie, gemeente en OM gebeurt nu nog niet op basis van vastgestelde criteria. Er is reeds geïnvesteerd in het ontwikkelen van een duidingstool voor het afstemmingsoverleg en casusoverleg. Hier moeten professionals nog in getraind worden. Stem de duiding binnen het afstemmingsoverleg en casusoverleg af met de wijze waarop de 'voor'weging door de politie wordt gedaan– met daarbij de inachtneming van de taakstelling van de verschillende organisaties. Gebruik de duiding om regelmatig op systematische wijze te beoordelen of de situatie van de betrokkene verbeterd, verslechterd of onveranderd is.
- 🕒 **Investeer in actieve evaluaties van casuïstiek ten behoeve van doelbereik.** In navolging van voorgaand punt is het belangrijk om helder te beargumenteren welke (sub)doelen worden nagestreefd, nagestreefd en welke interventies worden ingezet (en door wie) en hoe deze beogen bij te dragen aan de gestelde doelen. Dit draagt niet alleen bij aan het verbeteren van de aanpak door de weloverwogen inzet van interventies, maar helpt ook bij de bestuurlijke en ambtelijke verantwoording van de aanpak.
- 🕒 **Bepaal als gemeente (i.s.m. ketenpartners) welke interventiemogelijkheden er wel zijn bij dreigende intrekking Nederlanderschap.** De PGA dreigt regelmatig vast te lopen als het intrekken van het Nederlanderschap van een inwoner dreigt. Breng als gemeente en partners in kaart welke mogelijkheden er zijn om de betrokkene zo goed en zo kwaad bij te staan om de situatie op de leefgebieden te

verbeteren. Hiermee wordt voorkomen dat er een volledige verharding van de betrokkene ontstaat richting instanties. En informeer de betrokkene en diens netwerk goed over de situatie.

- **Bepaal met elkaar criteria voor het monitoren en afsluiten van casuïstiek.** De criteria om over te gaan tot monitoring en afsluiting zijn niet eenduidig. Bepaal met elkaar wat onder monitoring wordt verstaan, in welke gevallen monitoring in ieder geval moet worden overwogen, wie daarin een rol heeft en wat en hoe lang gemonitord wordt. Doe hetzelfde voor de beslissing tot afsluiting: in welke gevallen moet afsluiten worden overwogen en welke stappen moeten daarin genomen worden door wie. Leg dit per casus vast.

4.2 Doorontwikkeling

Door de partners van de PGA zijn in de focussessie drie aanbevelingen geselecteerd die de komende periode prioriteit vragen. De partners hebben daarnaast met elkaar gebrainstormd over hoe invulling gegeven kan worden aan deze prioriteiten.

1. **Het ontwikkelen van concreet, meetbaar, integraal beleid op de aanpak van (polarisatie), radicalisering en extremisme, met daarin een visie gericht op het herstellen en versterken van het vertrouwen van inwoners in de gemeente.**
 - De ambitie is om eind 2023 een nieuw beleidsvoorstel voor te leggen aan de gemeenteraad. De aanbeveling vraagt komende maanden prioriteit van de gemeente en inzet van verschillende partners. Om te komen tot een gedragen beleidsstuk, zijn de volgende stappen/randvoorwaarden van belang:
 - Stel een visie op waaruit blijkt waar de gemeente zich de komende jaren op gaat richten. Maak hierin onderbouwde keuzes en maak het concreet en meetbaar. Het vraagt nadere uitwerking wie betrokken is bij het opstellen en concretiseren van de doelen en de besluitvorming daarover en wie verantwoordelijk is voor het opstellen van het beleidsstuk.
 - Betrek de juiste partners (extern) en afdelingen (intern). Breng in kaart welke partners in de (preventieve) aanpak een rol spelen en betrek hun tijd bij het opstellen van de visie en het stellen van doelen.
 - Maak een koppeling met bestaande aanpakken en netwerken, bijvoorbeeld de inzet van jongerenwerk op de aanpak van criminele netwerken.
 - Stel een beknopte publiekssamenvatting van het beleid op waaruit blijkt waar de gemeente de komende jaren op gaat inzetten en welke rol inwoners daarbij kunnen spelen.

2. Investeer in gestructureerde weging van signalen.

- Er is een concept duidingstool beschikbaar, maar de partners van de PGA moeten in het gebruik ervan nog getraind worden. Het is van belang dat bepaald wordt welke professionals met de tool moeten werken en dus getraind moeten worden.
- Daarnaast is de duidingstool slechts een onderdeel van het overkoepelend werkproces voor het afstemmingsoverleg en de PGA. Dit werkproces moet nog ontwikkeld worden, waarin ook helder wordt wanneer de duidingstool moeten worden ingezet, door wie en op welke manier.
- De duidingstool richt zich alleen op het aspect 'ideologie'. Naast ideologie spelen ook andere risicofactoren een rol in de mate waarin iemand een bedreiging vormt voor de openbare orde en veiligheid, zoals de situatie op de leefgebieden (denk aan schulden, werkloosheid en isolement door een beperkt sociaal netwerk). Hoe deze risicofactoren systematisch worden meegewogen, vraagt verdere uitwerking.
- Verder moet in het werkproces concreet worden gemaakt wat de uitkomsten van de weging aan de hand van de duidingstool kunnen zijn en wat per uitkomst de vervolgstappen zijn. Zo kan het voorkomen dat na weging met de duidingstool blijkt dat er op ideologisch vlak geen sprake is van een bedreiging van de openbare orde en veiligheid, maar de situatie op de leefgebieden wel aanleiding geeft tot zorgen. In dat geval moet worden vastgesteld of iemand binnen de PGA radicalisering wordt besproken of dat iemand in een ander gremium besproken dient te worden. Dit vraagt verdere uitwerking in het werkproces, onder andere wie betrokken is bij de beslissing over de vervolgstappen.

3. Uitvoeren van een fenomeenanalyse.

Deze aanbeveling is het 'eindpunt' van meerdere aanbevelingen die uit het onderzoek naar voren zijn gekomen. Om tot een fenomeenanalyse te komen zijn de volgende stappen van belang:

- Een eenduidige definitie van fenomenen hanteren. Hierbij kan onder andere worden aangesloten bij de landelijke DTN van de NTCV.
- Vervolgens zal moeten worden gekeken in hoeverre er voldoende informatie is om een beeld van de fenomenen in Gouda te krijgen. Op basis van welke informatie nog ontbreekt is het van belang om een onderzoeksvraag te formuleren aan de hand waarvan ontbrekende informatie verzameld zal worden.
- Een derde stap is het samenbrengen van de beschikbare informatie. Dit vraagt om een inventarisatie van personen, afdelingen en organisaties die relevante informatie hebben en een inventarisatie van welke informatie ontbreekt. Op basis van de beschikbare informatie kan vervolgens een analyse worden uitgevoerd.
- Het is van belang dat de fenomeenanalyse regelmatig (bijv. jaarlijks tot tweejaarlijks afhankelijk van de snelheid van maatschappelijke ontwikkelingen) opnieuw uitgevoerd wordt om te toetsen of het beleid en de (preventieve) aanpak nog aansluiten bij de Goudse situatie of dat het beleid en de aanpak moeten worden aangescherpt.

Conclusie

In dit onderzoek hebben wij ons gericht op drie centrale vragen:

- 🕒 Op welke fenomenen en/of doelgroepen met betrekking tot radicalisering is de afgelopen jaren (2019-2022) jaren ingezet? En wat hield de aanpak hierop in?
- 🕒 Wat is het huidige veiligheidsbeeld met betrekking tot polarisatie en radicalisering?
- 🕒 Welke fenomenen/doelgroepen vragen de komende jaren prioriteit gelet op de gemeentelijke verantwoordelijkheid?

In dit hoofdstuk geven we een concluderende samenvatting van de bevindingen op de drie onderzoeksvragen. We sluiten dit hoofdstuk af met een beknopt overzicht van de aanbevelingen uit voorgaand hoofdstuk.

Terugblik

De afgelopen jaren was radicalisering en extremisme een van de veiligheidsprioriteiten in het Integraal Veiligheidsbeleid (IVB) van de gemeente Gouda. Dit betekent dat op dit onderwerp een aantal pijlers zijn vastgesteld met bijbehorende doelen en acties ten behoeve van het bereik van die doelen. Hoewel dit beleidskader er lag, komt in dit onderzoek – en de vorig jaar uitgevoerde evaluatie van het IVB - naar voren dat het beleid weinig concreet was en onvoldoende helderheid gaf over wat beoogd werd en hoe interventies daaraan moesten bijdragen. De doelen zijn niet SMART geformuleerd, waardoor het doelbereik niet kan worden vastgesteld. Aan een concrete, praktijkgerichte beschrijving van het werkproces vanaf de signalering van mogelijke radicalisering, het wegen van signalen, de inzet van interventies en het monitoren en afsluiten van een casus ontbreekt het. Hierdoor is het niet helder wat in de praktijk van welke partner op welke moment wordt verwacht, wat belangrijke beslismomenten zijn (denk aan wel/niet start PGA, wel/niet afsluiten van een casus) én hoe die besluiten onderbouwd genomen kunnen worden.

De afgelopen jaren bestond – en bestaat - het grootste deel van de Goudse casuïstiek uit het monitoren en begeleiden van de terugkeer van uitreizigers. In 2022 hadden 11 van de 13 casussen betrekking op jihadisme – waarvan een deel ging om inwoners die afgelopen jaren zijn uitgereisd. Er ligt een goed plan van aanpak voor de terugkeer van deze uitreizigers. Dit is een helder en concreet werkproces, dat in de praktijk voor ketenpartners goed werkbaar is.

Een belangrijk kritiekpunt waar specifiek terugkeerders met een dubbele nationaliteit mee te maken hebben is het intrekken van het Nederlanderschap. Deze interventie wordt ingezet door de IND en valt daarmee buiten de invloedssfeer van de partners van de PGA radicalisering van de gemeente. Het zorgt ervoor dat de re-integratie van terugkeerders (ernstig) wordt bemoeilijkt doordat gemeente en lokale ketenpartners in hun interventiemogelijkheden worden beperkt.

In toenemende mate hebben de afgelopen jaren nieuwe fenomenen de kop op gestoken. Het gaat dan vooral om rechtsextremisme en anti-institutioneel extremisme. Hier is de afgelopen jaren geen specifieke aanpak op

ontwikkeld, grotendeels doordat er nog onvoldoende zicht is op wat deze fenomenen inhouden en wat ze vragen aan interventies.

Veiligheidsbeeld Gouda

Hoewel de verschijningsvormen zijn veranderd – van apolitieke naar politieke vormen van het uitdragen van het gedachtengoed - blijkt de dreiging vanuit het jihadisme nog het grootst. In Gouda veronderstellen de partners van de PGA dat er niet zozeer een directe dreiging uitgaat vanuit het jihadisme, maar wel zijn zij bang voor de verharding die ontstaat bij terugkeerders die in afwachting zijn van het intrekken van hun Nederlanderschap.

Zowel landelijk, regionaal als lokaal, dat er in toenemende mate een dreiging ontstaat vanuit het rechtsextremisme. Er bestaat echter een grote blinde vlek over dit fenomeen, doordat misdrijven worden miskend als zijnde rechtsextremistisch waardoor het lijkt te gaan om incidenten terwijl het wel degelijk gaat om een trend.

Nederland kent veel (zeer) kleine rechtsextremistische organisaties, die worden gekenmerkt door een slechte organisatie, onderlinge verdeeldheid, minimale aanhang en weinig politieke slagkracht. De grootste dreiging vanuit het rechtsextremisme gaat volgens de NCTV uit van het accelerationisme. In Gouda zijn de afgelopen drie jaar een tot enkele casussen geweest van rechtsextremisme. Er is nog weinig zicht op wat de daadwerkelijke omvang is van mensen die extreemrechtse sympathieën hebben of al geradicaliseerd zijn naar het rechtsextremisme. Wel is duidelijk dat er afgelopen jaren met regelmaat leuzen, stickers en hakenkruizen worden aangetroffen op openbare plekken.

Daarnaast kent rechtsextremisme een grote overlap met complotdenken. Inmiddels is het soms lastig om rechtsextremisten te onderscheiden van anti-overheidsextremisten. Er is sprake van een vormloze groep, waarbij onduidelijke, veranderende en gemengde denkbeelden vaak samengaan met persoonlijke grieven en psychische problemen. In Nederland zijn ongeveer twintig (online) agitators, tien- tot vijftigduizend aanhangers die content verspreiden en ongeveer 100.000 ad hoc aanhangers. Een deel van de anti-overheidsextremisten omarmt complottheorieën. Onderzoek laat zien dat ruim een van de vijf Nederlanders gelooft in complottheorieën.

Aanbevelingen en doorontwikkeling

Het onderzoek resulteert in 13 aanbevelingen voor doorontwikkeling van de aanpak.

- Ontwikkel concreet, meetbaar, integraal beleid op de aanpak van (polarisatie), radicalisering en extremisme.
- Ontwikkel een visie gericht op het herstellen en versterken van het vertrouwen van inwoners in de gemeente, gericht op het aanpakken van polarisatie als voedingsbodem voor radicalisering.
- Investeer in verbinding met sleutelfiguren binnen verschillende gemeenschappen.
- Investeer in duurzame deskundigheidsbevordering en bewustwording bij professionals.
- Bepaal met elkaar van welke fenomenen je meer wil/moet weten.

- Faciliteer informatie-uitwisseling tussen de partners in de aanpak van radicalisering over fenomenen.
- Investeer in online signalering van radicalisering ten behoeve van fenomenen en signalering van casuïstiek.
- Investeer in een duidelijke signaleringsstructuur ten behoeve van casuïstiek.
- Investeer in het opstellen van een concreet werkproces met rollen, taken en verwachtingen.
- Investeer in gestructureerde weging van signalen.
- Investeer in actieve evaluaties van casuïstiek ten behoeve van doelbereik.
- Bepaal als gemeente (i.s.m. ketenpartners) welke interventiemogelijkheden er wel zijn bij dreigende intrekking Nederlanderschap.
- Bepaal met elkaar criteria voor het monitoren en afsluiten van casuïstiek.

De aanbevelingen houden voor een deel verband met elkaar. Zo zijn stappen die gezet worden voor een duidelijke signaleringsstructuur, de gestructureerde weging van signalen, actieve evaluaties van casuïstiek en het vaststellen van criteria voor het monitoren en afsluiten van casuïstiek, onderdelen die aan bod moeten komen als een concreet werkproces wordt opgesteld. En het opstellen van een concreet, meetbaar en integraal beleid is leidend in het bepalen van wie sleutelfiguren zijn, wie trainingen aangeboden moeten krijgen en op welke fenomenen gericht wordt ingezet. Tevens is het van belang dit beleid regelmatig te evalueren aan de hand van een fenomenenanalyse waaruit blijkt in hoeverre bepaalde fenomenen en doelgroepen in het Goudse spelen om te bepalen of nog het juiste wordt gedaan.

Het is van belang om de komende periode in te zetten om het expliciteren, zowel op beleidsniveau als uitvoerend niveau – wat beoogd wordt, met wie en waarom. Dit draagt bij aan de toekomstbestendigheid van de aanpak en zorgt voor een stevige basis om van daaruit gericht en integraal in te zetten op het voorkomen en tegengaan van radicalisering en extremisme.

Bijlage 1 beleidsdoelen 2019-2022

	2019	2020	2021	2022
Algemeen hoofddoel	Minimaal 2 trainingen aan professionals, minimaal 1 stadsdebat, 2 netwerkbijeenkomsten	Idem	Minimaal 2 trainingen aan professionals, minimaal 2 netwerkbijeenkomsten weerbaarheid	Idem
Aanpak radicalisering	Er is een persoonsgerichte aanpak radicalisering door de casusregisseur samen met het Zorg- en Veiligheidshuis	Via de persoonsgerichte aanpak wordt het bestaande netwerk in beeld gebracht en gehouden, maar wordt ook ingezet op het voorkomen van nieuwe aanwas. Hierbij geldt een integrale benadering en wordt samengewerkt met diverse organisaties. Deze aanpak wordt vormgegeven in het Zorg- en Veiligheidshuis.	Idem	Idem
	De netwerkregisseur werkt samen met sleutelpersonen en strategische netwerken	Idem	Er is samenwerking met betrokken inwoners en organisaties ter voorkoming van radicalisering, problematisch gedrag en polarisatie. Er vindt structureel overleg plaats tussen de drie moskeeën van Gouda, wethouder en burgemeester.	Idem
	Gouda neemt deel aan de landelijke Taskforce problematisch gedrag en ongewenste buitenlandse financiering	Idem	Idem	Idem
		De gemeente richt zich verder op de aanpak van problematisch gedrag vanuit diverse vormen van extremisme. Onder problematisch gedrag wordt verstaan mensenrechten	X	X

	2019	2020	2021	2022
Vervolg		belemmerend, antidemocratisch, anti-integratief gedrag en/of strafbaar gedrag.		
Aanpak radicalisering		De gemeente blijft zich inzetten op voorlichting aan en bewustwording van haar inwoners als het gaat om de gevaren van radicalisering en extremisme. Zo zijn er allerlei samenwerkingen met invloedrijke en betrokken inwoners en maatschappelijke en religieuze organisaties in de stad en vindt er een structureel overleg plaats tussen de drie moskeeën van Gouda, wethouder en burgemeester.	X	X
				Er vindt structureel overleg plaats tussen de drie moskeeën van Gouda, wethouder en burgemeester.
			Casusregisseur voert regie op complexe casuïstiek op het snijvlak van straf en zorg op het gebied van radicalisering, overlastgevend of crimineel gedrag en de realisatie van de persoonsgerichte aanpak.	x
			Inzet op verschillende vormen van extremisme i.s.m. partners van het Zorg- en Veiligheidshuis (links- rechts- en Islamistisch extremisme)	Idem

	2019	2020	2021	2022
Preventie	Delen van kennis en expertise in het netwerk van professionals en deskundigheidsbevordering	Idem	Idem	idem
	Er wordt dit jaar opnieuw een stadsdebat georganiseerd.	Idem	X	X
	Het bieden van weerstandstrainingen voor moeders en opvoeders door Oumnia works en preventieve activiteiten in meidengroepen. Samen met Centrum voor Jeugd en Gezin en de GGD.	Idem	Het bieden van weerbaarheidstrainingen voor opvoeders (ontwikkeling eigen identiteit, omgaan met verschillen).	Idem
Tegengaan polarisatie	Samenwerking met Sociaal domein op het gebied van beleid en maatregelen voor integratie.	Idem	Idem	Idem
	Training op links, rechts en Islamitisch extremisme voor professionals.	Idem	Idem	Idem
	Inzet gebiedsnetwerken en pilot opbouwwerk om polarisatie in buurten tegen te gaan door versterken gemeenschapszin en betrekken van gesprekspartners.	Idem	Idem	Idem
Voorbereid op terugkeerders	Voorbereid zijn op terugkeerders uit strijdgebieden door dossiervorming en plan van aanpak.	Idem	Idem	Idem
	Informatievoorziening en ondersteuning aan familieleden en betrokkenen van uit reizigers.	Idem	Idem	Idem

Bijlage 2 inzichten uit literatuur

Inzichten met betrekking tot de dialoog tussen inwoners en gemeenten.

Uit de literatuur komt een aantal zaken naar voren die van belang zijn als inwoners en professionals met elkaar in gesprek gaan⁸⁸:

- Wanneer je als ambtenaar in gesprek gaat met inwoners, toon interesse en luister met aandacht naar het verhaal, zonder eigen agenda.
- Speel in op de motieven van mensen die zich niet gehoord voelen. Empathische communicatie is hierbij van belang. Door je te verdiepen in deze motieven, is het makkelijker om te communiceren en een juiste toon te vinden. Bovendien kan het zorgen voor gedragen beleid en besluitvorming.
- Reflecteer of/hoe je als lokale overheid burgers het gevoel geeft dat je ze vertrouwt of juist wantrouwt. Dit kan leiden tot ontdekkingen over wat er beter kan.
- Maak duidelijk hoe je als overheid rekening houdt met de zorgen, inzichten en belangen van burgers of groepen in de samenleving en zorg voor verwachtingsmanagement over wat de overheid kan/mag/invloed op heeft. Vaak is dit voor inwoners niet helder. Deze transparantie versterkt het vertrouwen.
- Voorkom schijninspraak. Betrek inwoners vroegtijdig en actief bij beleid en zoek naar nieuwe vormen van co-creatie.
- Blijf in gesprek. Niet alle problemen zijn op te lossen en niet alle afstanden zijn te overbruggen, waardoor in gesprek blijven het hoogst haalbare blijft. En investeer in de relatie tijdens rustige periodes, zodat je hierop kan terugvallen in spannender tijden.

Inzichten met betrekking tot opzetten netwerk sleutelfiguren

In de literatuur wordt gesproken van drie fasen die van belang zijn voor het opzetten van een netwerk van sleutelfiguren⁸⁹.

1. Voorbereiding

- Stel vast wat het concrete maatschappelijke vraagstuk is dat je samen met anderen wil aanpakken. Betrek hierbij verschillende partners uit verschillende domeinen, (potentiële) sleutelfiguren en lokale maatschappelijke organisaties.
- Zorg voor bestuurlijk draagvlak.
- Bepaal de functie en rol van het netwerk en maak een duidelijke taakomschrijving voor sleutelfiguren. Bepaal aan de hand daarvan de omvang van het netwerk en een profiel van een sleutelfiguur.

⁸⁸ Expertise-unit Sociale Stabiliteit. (2022). Infoblad bijeenkomst 2 leernetwerk polarisatie voor gemeenten. Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

⁸⁹ ESS (2018). Handreiking lokaal netwerk van sleutelfiguren.

- Bepaal de samenstelling van het netwerk. Kies voor een passende naam (gericht op solidariteit of verbinding).
- Investeer in het netwerk ook tijdens periode van rust.
- Bepaal de rol van de gemeente in relatie tot het netwerk.

2. Werving

- Wees gelijk helder over verwachtingen met betrekking tot taken en competenties.
- Let erop dat alle competenties uit het profiel van een sleutelfiguur gedekt worden door het netwerk (verbinders, vertegenwoordigers, resultaatgerichte doeners, 'luis in de pels'). Zorg voor diversiteit en representativiteit.
- Heb oog voor eventuele 'stoorzenders' zoals persoonlijke – of organisatiebelangen die voor een sleutelfiguur voorrang krijgen op het belang van het netwerk.

3. Uitvoering

- Richt een eenduidig proces in zodat sleutelfiguren weten hoe, waar en wanneer zij melding kunnen maken van signalen over polarisatie en radicalisering en waar ze zorgen kunnen uiten. Communiceer hier helder over.
- Investeer in het winnen of behouden van het vertrouwen onder sleutelfiguren (aangezien zij het op vrijwillige basis doen). Dit kan door hen ook iets te bieden (denk aan opbouw van kennis en vaardigheden, geld beschikbaar stellen voor activiteiten). Uit ook waardering en erkenning voor hun inzet, bijvoorbeeld door de burgemeester in gesprek te laten gaan met sleutelfiguren.
- Ga zorgvuldig om met vertrouwelijke informatie.
- Investeer in kennis en vaardigheden door het aanbieden van bijvoorbeeld trainingen die aansluiten op de behoeften van sleutelfiguren.
- Heb blijvend aandacht voor werving van nieuwe sleutelfiguren.
- Koppel een vast gezicht of groepje medewerkers van de gemeente aan het netwerk. Zij moeten flexibel en proactief kunnen optreden.
- Kies een neutrale voorzitter van bijeenkomsten van het netwerk (omdat met een voorzitter van de gemeente het risico bestaat dat de gemeentelijke agenda centraal komt te staan).

Inzichten met betrekking tot informatie-uitwisseling over fenomenen

Uit de literatuur komt naar voren dat bij het uitwisselen, verzamelen en duiden van de informatie een aantal zaken van belang zijn⁹⁰:

- 🕒 Stel vast wat de plaats is van de informatieverzameling en -verwerking binnen de aanpak en wat het doel hiervan is.
- 🕒 Stel vast over welke onderwerpen informatie moet worden verzameld.
- 🕒 Benut voorbeelden van bestaande signalen voor de eigen bewustwording en de bewustwording van anderen.

⁹⁰ Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid. (2007). Aanpak polarisatie en radicalisering.

- ⦿ Breng in kaart en stel vast welke informatiebronnen kunnen en moeten worden benut.
- ⦿ Stel vast op welke wijze de (initiele) informatieverzameling en -verwerking plaatsvindt.
- ⦿ Benoem initiële partners (binnen en buiten de gemeente) voor het verzamelen van informatie en het nadenken over interventies en betrek deze vanaf de start.
- ⦿ Draag er zorg voor dat de juiste randvoorwaarden worden gecreëerd voor partners zodat zij bereid zijn informatie te geven.
- ⦿ Stel vast op welke wijze informatie wordt geregistreerd en leg dit vast in een protocol. Benut bestaande protocollen als input.
- ⦿ Stel vast of, en zo ja hoe, persoonsgegevens worden verwerkt, inclusief de bijbehorende randvoorwaarden. Leg ook dit vast in het protocol.
- ⦿ Stel vast op welke wijze duiding van signalen en informatie plaatsvindt (inclusief het benutten van specifieke benodigde expertise).
- ⦿ Inventariseer mogelijkheden voor het reageren op signalen en organiseer de samenwerking tussen hierbij betrokken partners.
- ⦿ Stel de waarborgen vast die interventies mogelijk maken en waardoor onbedoelde effecten zoveel mogelijk worden voorkomen.

Inzichten met betrekking tot online signalering

Vanuit de literatuur worden de volgende aandachtspunten meegegeven⁹¹:

- ⦿ Bevorder kritisch denken en digitale weerbaarheid. Jongeren hebben namelijk moeite met het herkennen van het problematische karakter van extremistische online boodschappen.
- ⦿ Verkrijg inzicht in de online leefwereld van jongeren, om te snappen wat de aantrekking van extreemrechts kan zijn. Dit kan er namelijk voor zorgen dat jongeren zich meer verbonden voelen met bijvoorbeeld ouders, docenten of andere gezagsdragers, maar ook om sneller signalen te herkennen.
- ⦿ Versterk lokale én digitale netwerken. Bij jihadisme zijn deze veelal ontwikkeld in de vorm van sleutelfiguren in de wijk. Voor extreemrechts is dit nog beperkt. Deze netwerken dienen niet alleen fysiek, maar ook digitaal ingebed te zijn. De inzet van digitale jongerenwerkers en wijkagenten spelen hierbij een belangrijke rol.
- ⦿ Benut de mogelijkheden van het internet. Zo vragen jongeren bijvoorbeeld makkelijker om hulp via het internet en zorgt de grenzeloosheid van het internet er ook voor dat jongeren in aanraking kunnen komen met diversiteit.

⁹¹ Peeters, T., Van Wonderen, R., Burggraaf, D., & De Wit, N. (2022). Online extreemrechtse radicalisering. Verwey-Jonker Instituut.

DSP-groep BV
Van Diemenstraat 410
1013 CR Amsterdam
+31 (0)20 625 75 37

dsp@dsp-groep.nl
KvK 33176766
www.dsp-groep.nl

DSP-groep is een onafhankelijk bureau voor onderzoek, advies en management, gevestigd aan de IJ-oever in Amsterdam. Sinds de oprichting van het bureau in 1984 werken wij veelvuldig in opdracht van de overheid (ministeries, provincies en gemeenten), maar ook voor maatschappelijke organisaties op landelijk, regionaal of lokaal niveau. Het bureau bestaat uit 40 medewerkers en een groot aantal freelancers.

Dienstverlening

Onze inzet is vooral gericht op het ondersteunen van opdrachtgevers bij het aanpakken van complexe beleidsvraagstukken binnen de samenleving. We richten ons daarbij met name op de sociale, ruimtelijke of bestuurlijke kanten van zo'n vraagstuk. In dit kader kunnen we bijvoorbeeld een onderzoek doen, een registratie- of monitorsysteem ontwikkelen, een advies uitbrengen, een beleidsvisie voorbereiden, een plan toetsen of (tijdelijk) het management van een project of organisatie voeren.

Expertise

Onze focus richt zich met name op de sociale, ruimtelijke of bestuurlijke kanten van een vraagstuk. Wij hebben o.a. expertise op het gebied van transitie in het sociaal domein, kwetsbare groepen in de samenleving, openbare orde & veiligheid, wonen, jeugd, sport & cultuur.

Meer weten?

Neem vrijblijvend contact met ons op voor meer informatie of om een afspraak te maken. Bezoek onze website www.dsp-groep.nl voor onze projecten, publicaties en opdrachtgevers.

